

DKUO/423/00.01.00/2023

ALOITE SEURAKUNTAJAON MUUTTAMISESTA: VARPAISJÄRVEN SEURAKUNTA LAKKAA SEN LIITTYESSÄ LAPINLAHDEN SEURAKUNTAAN 1.1.2025

Kuopion hiippakunnan tuomiokapituli esittää aloitteenaan Varpaisjärven ja Lapinlahden seurakuntien seurakuntajaon muuttamista siten, että Varpaisjärven seurakunta lakkaa sen liittyessä Lapinlahden seurakuntaan 1.1.2025 alkaen. Yhdistyneen seurakunnan nimenä on Lapinlahden seurakunta.

1 Tausta seurakuntarakenteen muuttamiselle

Lapinlahdella ja Varpaisjärvellä toteutettiin kuntaliitos vuoden 2011 alussa. Samaan aikaan aloitti toimintansa Ylä-Savon seurakuntayhtymä, johon kuuluivat muun muassa Lapinlahden ja Varpaisjärven seurakunnat. Seurakuntayhtymän liittyminen mahdollisti Varpaisjärven seurakunnalle sen säilymisen itsenäisenä seurakuntana kuntaliitoksen yhteydessä.

Taustalla on myös seurakuntayhtymän purkamista ja yhden seurakunnan mallia koskeva hanke vuosina 2018–2020. Tavoitteena oli perustaa yksi seurakunta, johon olisivat kuuluneet silloiseen Ylä-Savon seurakuntayhtymään kuuluneet seurakunnat (Iisalmi, Lapinlahti, Pielavesi, Sonkajärvi ja Varpaisjärvi) ja siihen liittyvässä ollut Keiteleen seurakunta. Iisalmen, Pielaveden ja

Keiteleen seurakunnat tekivät aloitteet seurakunnan lakkauttamisesta 31.12.2021 ja liittämistä perustettavaan Ylä-Savon seurakuntaan 1.1.2022 ja Ylä-Savon seurakuntayhtymän purkamisesta. Lapinlahden, Sonkajärven ja Varpaisjärven seurakunnat eivät tehneet aloitetta. Ylä-Savon seurakuntayhtymän kirkkovaltuusto antoi yhtymään kuuluvien seurakuntien aloitteista kielteisen lausunnon. Tuomiokapituli kuuli kustakin aloitteista seurakuntia ja seurakuntayhtymää. Seurakuntien ja seurakuntayhtymän lausunnoissa suhteuduttiin varauksella tai kielteisesti aloitteissa esitettyjen seurakuntien lakkauttamiseen ja yhden Ylä-Savon seurakunnan perustamiseen. Saatuaan lausunnot tuomiokapituli katsoi 25.6.2020 § 10 tehdyt aloitteet ilmeisen epä-tarkoituksenmukaisiksi ja palautti aloitteet niiden tekijöille. Perusteluinaan tuomiokapituli totesi seurakuntien kielteisen suhtautumisen seurakuntarakenteiden muuttamiseen yhdeksi seurakunnaksi sekä useamman seurakunnan ja seurakuntayhtymän ilmaiseman tarpeen panostaa seurakuntayhtymän kehittämiseen.

Piispa Jari Jolkkonen toimitti Varpaisjärven seurakunnassa piispantarkastuksen 1.4. ja 3.4.2022. Piispa mainitsee päätöslausunnossaan hallinnon ja talouden osalta muun muassa seuraavaa: *"Ongelmia on tavallisesti kaksi: talous on niukka, ja "yksisarjainen" työyhteisö haavoittuva (kukin työala seisoo ja katu ainoan työntekijän varassa)".* Lisäksi piispa katsoo tarvittavan selvitystä seurakunnan kriittisistä kohdista mainiten: *"Varpaisjärvellä vaikuttaa selvitysten perusteella olevan myös joitakin kriisiytyvän seurakunnan merkkejä. Siksi pidän tärkeänä, että seurakunta tekee itsearvion ja käy läpi tuon Kirkkohallituksen asiakirjan avulla, mitkä asiat ovat Varpaisjärvellä kriisiytyvän seurakunnan merkkejä ja ennen kaikkea, miten niihin puututaan. Tämä selvitys siis pitää sisällään myös seurakunnan oman toimenpideohjelman siitä, miten seurakunta kääntää kehityksen haastavissa kohdissa hyväksi."* Edellä mainittuun liittyen piispa antoi Varpaisjärven seurakunnalle kehittämistehtävän: *"5. Seurakuntaneuvosto laatii vuoden (2022) loppuun mennessä Kirkkohallituksen "Kriisiytyvän seurakunnan mittarit" -asiakirjan pohjalta selvityksen tuomiokapitulille niistä kohdista, jossa mittarit toteutuvat Varpaisjärvellä ja tekee suunnitelman näiden kohtien korjaamiseksi".*

Piispa Jari Jolkkonen toimitti Lapinlahden seurakunnassa piispantarkastuksen 28.1. ja 30.1.2022. Piispa mainitsee päätöslausunnossaan hallinnon ja talouden osalta seuraavaa: *"Seurakunnan taloutta ja hallintoa hoidetaan yhteistoiminnassa Ylä-Savon seurakuntayhtymän kanssa. Selvitysten mukaan seurakunnan talous on hoidettu hyvin. Seurakuntaneuvosto toimii ja kykenee tekemään päätöksiä. Seurakunnan ja koko yhtymän haasteena on, että poismuutto on suurempaa kuin sisäänmuutto. Siksi taloustilanne – vaikka se nyt on hyvä – edellyttää jatkuvaa seurantaa ja ennakkoluulottomia päätöksiä."* Seurakunnan tulevaisuussuunnitelmasta piispa toteaa päätöslausunnossaan seuraavaa: *"Rehelistä on silti tunnustaa, että jos seurakunta menee liian pieneksi, se on tarkoituksenmukaista yhdistää suurempaan. Tällä hetkellä yhtymän seurakunnista Sonkajärvi ja Varpaisjärvi ovat pienimpiä. Varpaisjärvellä joudumme pohtimaan sitä, kuinka kauan seurakunta kykenee hoitamaan lakisääteiset tehtävänsä itsenäisenä. Perjantaina emme ehtineet puhua siitä, mitä Lapinlahdella ajatellaan mahdollisuudesta yhdistää Varpaisjärven seurakunnan Lapinlahteen. Tällä hetkellä asia ei ole vireillä. Voi kuitenkin olla hyvä, että pohditte sitä, millaisia seurauksia mahdollisella liitoshankkeella olisi Lapinlahden kanalta."*

Piispan esille nostama mahdollisuus Varpaisjärven ja Lapinlahden yhdistymisestä ei kuitenkaan johtanut konkreettisiin toimenpiteisiin Varpaisjärven ja Lapinlahden seurakunnissa.

Kuopion hiippakunnan tuomiokapituli määräsi 20.4.2023 Timo Korhosen selvitysmieheksi (selvittäjäksi) valmistelemaan aloitetta Varpaisjärven ja Lapinlahden seurakuntien seurakuntajaon muuttamiseksi 1.1.2025 lukien. Tehtäväksi annon mukaan selvittäjän tuli toimittaa ehdotuksensa tuomiokapitulille 31.8.2023 mennessä. Tuomiokapitulin päätöksen mukaan selvitys tuli laatia sellaiseen muotoon, että tuomiokapituli voi sen pohjalta harkita aloitteen tekemistä seurakuntajaon muuttamiseksi ja pyytää seurakuntien ja seurakuntayhtymän lausuntoja mahdollisen aloitteen ja selvityksen pohjalta. Tuomiokapituli päätti 17.8.2023 jatkaa selvitystyön määräaikaan 31.10.2023 saakka.

Timo Korhonen toimitti selvityksensä *"Varpaisjärven ja Lapinlahden seurakuntien seurakuntajakoa koskeva selvitys"* tuomiokapitulille 11.10.2023. Tuomiokapituli merkitsi 26.10.2023 selvityksen tiedoksi ja keskusteli jatkotoimista. Selvitys päätettiin lähettää tiedoksi Varpaisjärven ja Lapinlahden seurakunnille sekä Ylä-Savon seurakuntayhtymälle.

2 Selvittäjän tekemä selvitys

Korhonen on tarkastellut selvityksen taustalla olevia tekijöitä, seurakuntien ja seurakuntayhtymän jäsenmäärien, talouden ja henkilöstömäärien kehitystä ja arvioita tulevaisuudesta. Lisäksi on selvitetty ja vertailtu eri rakenneratkaisuvaihtoehtoja sekä tarkasteltu seurakuntajaon muutoksen vaikutuksia. Näitä osa-alueita käsitellään tarkemmin myöhemmissä luvuissa.

Korhonen toteaa selvityksessään seuraavaa: "Selvitystyön yhteydessä olen tutustunut Ylä-Savon seurakuntayhtymän ja sen seurakuntien jäsenmäärän kehitykseen vuosina 2011–2022 sekä arvioihin jäsenmäärän kehityksestä 2023–2040. Samoin olen tutustunut Ylä-Savon seurakuntayhtymän ja Varpaisjärven ja Lapinlahden seurakuntien talouden kehitykseen 2011–2022 ja ennusteeseen niiden talouden kehityksestä 2023–2030. Lisäksi olen tutustunut Ylä-Savon seurakuntayhtymän ja Varpaisjärven ja Lapinlahden seurakuntien henkilöstömäärän kehitykseen vuosina 2011–2022 ja ennusteeseen henkilöstömäärän kehitykseen vuosille 2023–2025. Selvitystyön yhteydessä olen neuvotellut useita kertoja molempien seurakuntien kirkkoherrojen kanssa ja Ylä-Savon seurakuntayhtymän johtavien viranhaltijoiden kanssa. Lisäksi selvityksestä on järjestetty yhteinen informaatio- ja neuvottelutilaisuus Varpaisjärven ja Lapinlahden seurakuntaneuvostojen ja Ylä-Savon seurakuntayhtymän yhteisen kirkkoneuvoston kanssa. Tämän lisäksi olen neuvotellut erikseen sekä Varpaisjärven ja että Lapinlahden seurakuntaneuvostojen kanssa."

Selvitys sisältää selvittäjän esityksen seurakuntajaon muutokseksi. Korhonen toteaa seuraavaa: *"Kaikki selvitystyössä esille tulleet faktat puoltavat seurakuntien yhdistämistä. Selvitystyön yhteydessä on käynyt selväksi, että Varpaisjärven ja Lapinlahden seurakuntaneuvostot eivät tule*

tekemään aloitetta seurakuntajaon muuttamiseksi. Näin olleen aloitteen tekeminen jää tuomiokapitulin tai piispan tehtäväksi. Suorittamansa selvitystyön perusteella Korhonen esittää, että Kuopion hiippakunnan tuomiokapituli tekee kirkkohallitukselle aloitteen Varpaisjärven seurakunnan ja Lapinlahden seurakunnan seurakuntajaon muuttamiseksi: Varpaisjärven seurakunta lakkautetaan 31.12.2024 ja se liitetään Lapinlahden seurakuntaan 1.1.2025 lukien siten, että seurakunnan alueena on nykyisen Lapinlahden kunnan alue.

Selvityksessä esityksessä esitetyjä tunnuslukuja ja vaikutuksia käsitellään edempänä. Näitä on täydennetty muun muassa joulukuussa 2023 seurakuntayhtymän hallinnosta saaduilla talous- ja jäsentiedoilla sekä kirkon tilastopalvelusta tammikuun alussa saatavilla olleilla tiedoilla.

3 Kuvaus seurakunnista ja seurakuntayhtymästä ennen, nyt ja tulevaisuudessa

Varpaisjärven seurakunnan alue kuului vuonna 1816 perustettuun Nilsiän emäseurakuntaan. Senaatti hyväksyi Varpaisjärven erottamisen omaksi seurakunnakseen vuonna 1899 ja keisari vahvisti päätöksen vuonna 1900. Itsenäisenä seurakuntana Varpaisjärven seurakunta aloitti toimintansa vuoden 1910 alusta.

Lapinlahden seurakunnan alue kuului vuonna 1627 perustettuun Iisalmen kirkko- ja hallintopiitäjään. Lapinlahdesta muodostettiin Iisalmen emäseurakuntaan kuuluva rukoushuonekunta vuonna 1819. Päätös Lapinlahden kappelikunnan perustamisesta tehtiin vuonna 1847 ja Lapinlahti erotettiin emäseurakunnasta kappelikunnaksi vuonna 1853. Päätös Lapinlahden kirkkoherrakunnasta tehtiin vuonna 1858, mutta seurakunta itsenäistyi vasta Iisalmen kirkkoherran kuoltua vuonna 1881.

Varpaisjärven ja Lapinlahden seurakunta kuuluvat Ylä-Savon seurakuntayhtymään. Iisalmen, Lapinlahden, Pielaveden, Sonkajärven ja Varpaisjärven seurakuntien perustama Ylä-Savon seurakuntayhtymä aloitti toimintansa vuoden 2011 alusta. Samanaikaisesti tapahtui Varpaisjärven

kunnan liittäminen Lapinlahden kuntaan. Jos seurakuntayhtymää ei olisi perustettu tai Varpaisjärven seurakunta ei olisi liittynyt seurakuntayhtymään, olisi seurakunta tullut kuntaliitoksen myötä osaksi Lapinlahden seurakuntaa vuoden 2011 alusta. Nykyisin Ylä-Savon seurakuntayhtymään kuuluvat Iisalmen, Lapinlahden, Nilakan (entiset Pielaveden ja Keiteleeseen seurakunnat), Sonkajärven ja Varpaisjärven seurakunnat.

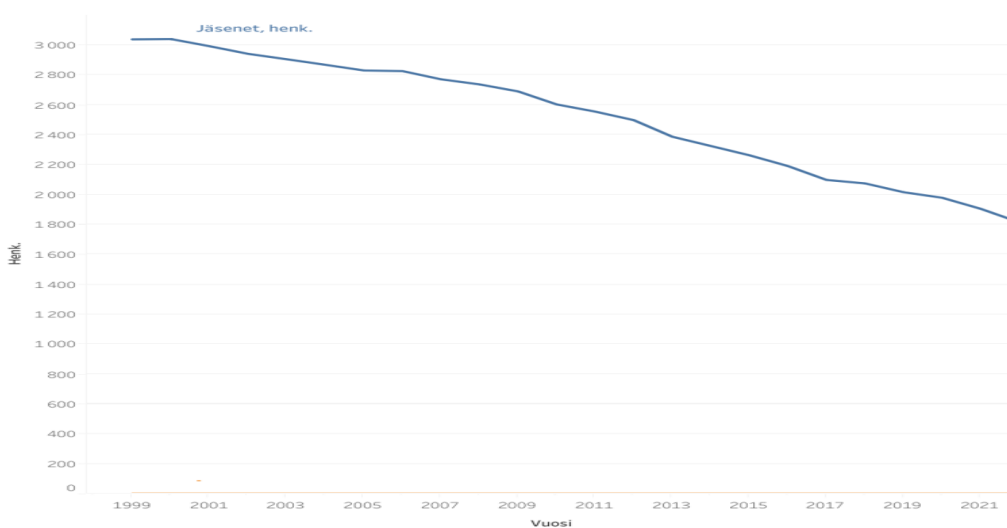
Ylä-Savon seurakuntayhtymän 1.1.2024 voimaan tulleen perussäännön 2 §:ssä on määritelty seurakuntayhtymän ja seurakuntien tehtävät seuraavasti: Seurakuntayhtymä hoitaa kirkkolain 3 luvun 15 §:ssä säädetty tehtävät sekä seuraavat: kiinteistöjen ylläpito- ja rakentamispalvelut, metsänhoitopalvelut, hautausmaapalvelut, kaluston ja irtaimiston hankinta ja hoito, keittiö- ja seurakuntamestaripalvelut, kurssi- ja leirikeskuspalvelut ja yhteinen viestintä. Lisäksi seurakuntayhtymä hoitaa kirkkolain 3 luvun 15 §:n kohdan 3 mukaisesti yhteistyössä seurakuntien kanssa seuraavat seurakunnalliseen toimintaan liittyvät tehtävät ja työmuodot: yhteinen koulutustoiminta. Seurakunnat vastaavat muilta osin kirkkolain 3 luvun 1 §:n mukaisista seurakunnan tehtävistä yhteistyössä toistensa ja muiden tahojen kanssa.

Varpaisjärven seurakuntaan kuului 30.11.2023 1 755 henkilöä. Seurakunnassa työskentelevät vt. kirkkoherra, kanttori ja diakonian viranhaltija sekä Lapinlahden kanssa yhteistyösopimuksella nuorisotyönohjaaja 50 % ja vastaava lastenohjaaja 50 %. Lisäksi seurakuntaa palvelee yksi seurakuntayhtymän työntekijää: seurakuntamestari. Toimitiloina ovat Josef Stenbäckin suunnittelema Varpaisjärven Pyhän Mikaelin kirkko, seurakuntatalo ja Koskenniemen seuratupa.

Lapinlahden seurakuntaan kuului 30.11.2023 4 663 henkilöä. Seurakunnassa työskentelevät kirkkoherra, seurakuntapastori, kanttori, kaksi diakonian viranhaltijaa, nuorisotyönohjaaja ja lastenohjaaja sekä Varpaisjärven kanssa yhteistyösopimuksella nuorisotyönohjaaja 50 % ja vastaava lastenohjaaja 50 %. Lisäksi seurakuntaa palvelee kaksi seurakuntayhtymän työntekijää: seurakuntamestari ja laitoshuoltaja. Toimitiloina ovat F.A. Sjöströmin piirustusten mukaan rakennettu Lapinlahden kirkko, Alapitkän kirkko, Värnin pappila, Kaijansaaren kappeli ja seurakuntatalo.

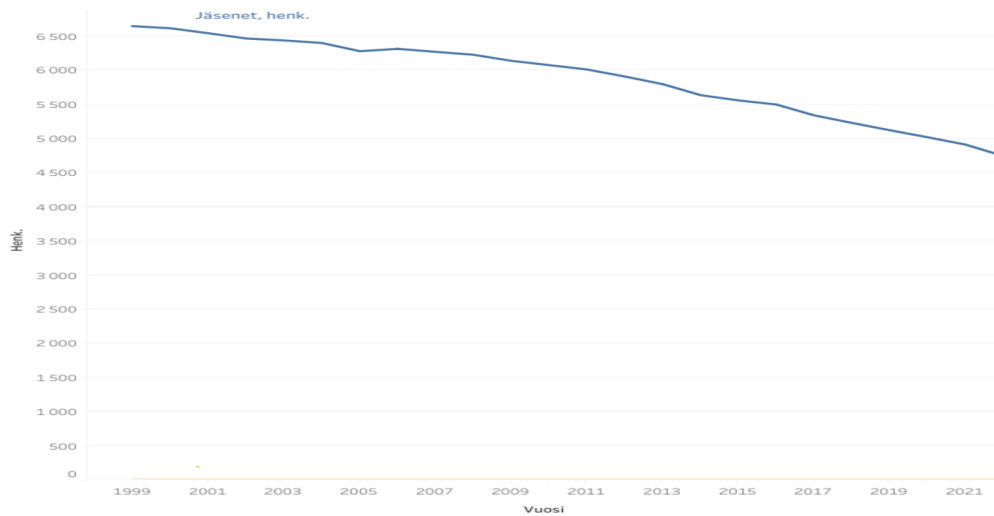
3.1 Jäsenmäärän kehitys

Varpaisjärven seurakunnan jäsenmäärä oli vuoden 2011 lopussa 2 555. Vuoden 2016 lopussa jäsenmäärä oli pudonnut 2 191:een 364 jäsenellä eli 14,2 %. Vuoden 2020 lopussa jäsenmäärä oli 1 979, mikä on 576 jäsentä eli 22,5 % vähemmän kuin vuonna 2011. Vuoden 2022 lopussa jäsenmäärä oli 1 815, mikä on 740 jäsentä eli 28,9 % vähemmän kuin vuonna 2011. Marraskuussa 2023 jäsenmäärä oli 1 775. Vuoden 2022 lopusta seurakunnan jäsenmäärä on vähentynyt 40 jäsenellä.

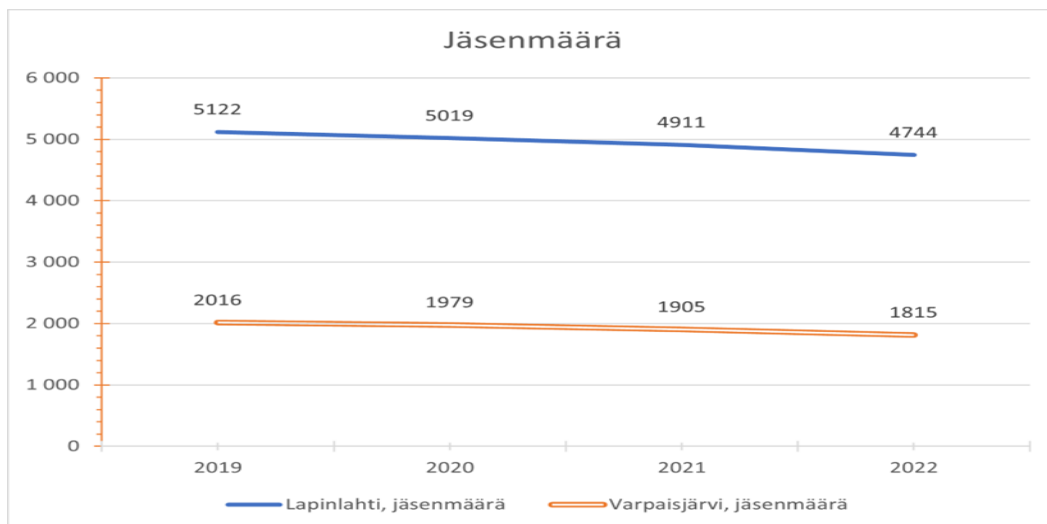
Kaavio 1. Varpaisjärven seurakunnan jäsenmäärän kehitys vuosina 1999–2022. Kirkon tilastopalvelu 5.1.2024.

Lapinlahden seurakunnan jäsenmäärä oli vuoden 2011 lopussa 6 012. Vuoden 2016 lopussa jäsenmäärä oli 5 499, mikä on 513 jäsentä eli 8,5 % vähemmän kuin vuonna 2011. Vuoden 2020 lopussa jäsenmäärä oli 5 019, mikä on 993 jäsentä eli 16,5 % vähemmän kuin vuonna 2011. Vuoden 2022 lopussa jäsenmäärä oli 4 744, mikä on 1 268 jäsentä eli 21 % vähemmän kuin vuonna 2011. Marraskuussa 2023 jäsenmäärä oli 4 663. Vuoden 2022 lopusta seurakunnan jäsenmäärä on vähentynyt 81 jäsenellä.

Kaavio 2. Lapinlahden seurakunnan jäsenmäärän kehitys vuosina 1999–2022. Kirkon tilastopalvelu 5.1.2024.

Varpaisjärven ja Lapinlahden seurakuntien yhteinen jäsenmäärä oli vuoden 2011 lopussa 8 567. Vuoden 2022 lopussa seurakuntien yhteinen jäsenmäärä oli 6 559, mikä on 2 008 jäsentä eli 23,4 % vähemmän kuin vuonna 2011. Marraskuussa 2023 yhteinen jäsenmäärä oli 6 418.

Kaavio 3. Varpaisjärven ja Lapinlahden seurakuntien jäsenmäärät vuosina 2019–2022. Kirkon tilastopalvelu 7.1.2024.

Ylä-Savon seurakuntayhtymän seurakuntien yhteinen jäsenmäärä oli vuoden 2010 lopussa 38 247. Vuoden 2011 lopussa seurakuntayhtymän jäsenmäärä oli 37 803 jäsentä. Tarkasteluajanjaksolla 2011–2022 jäsenmäärä on pienentynyt vuosittain. Vuoden 2016 lopussa jäsenmäärä oli 34 358. Jäsenmäärä oli pudonnut 5 vuodessa 3 445 jäsenellä eli 9,1 %. Vuoden 2020 lopussa jäsenmäärä oli pudonnut 31 438:aan. Vuosina 2011–2020 seurakuntayhtymän jäsenmäärä pieneni 6 365 jäsenellä eli 16,8 %. Vuoden 2022 lopussa seurakuntayhtymän jäsenmäärä oli 29 840. Tarkasteluajavälillä 2011–2022 jäsenmäärä putosi 7 963 jäsenellä eli noin 21 %.

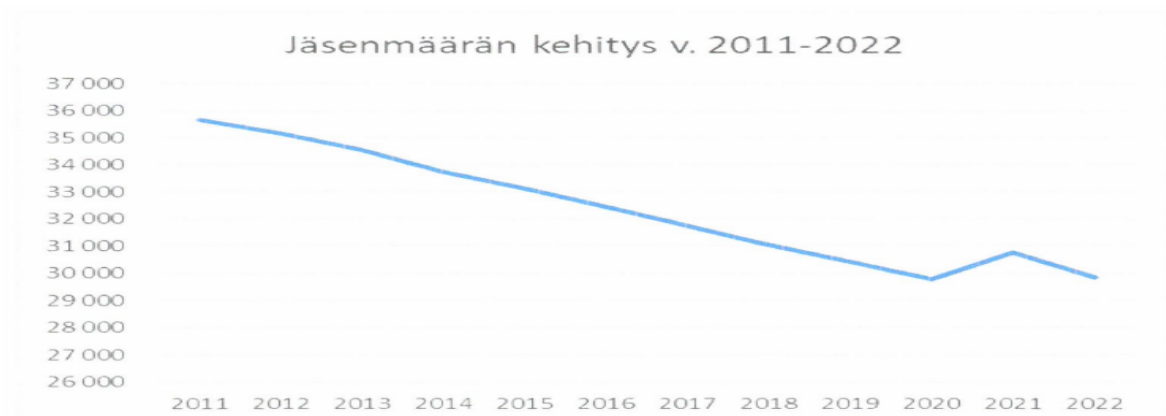
YLÄ-SAVON SEURAKUNTAYHTYMÄN SEURAKUNTIEN JÄSENMÄÄRÄT 2011 - 2022, SIS. VUONNA 2021 LIITTYNEEN KEITELEEN

Vertailu seurakuntien jäsenmääristä (läsnäolevat) ajalta 31.12.2010 - 31.12.2022.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Muutos yhteensä	
														HLÖÄ	%
lialmi	18 908	18 770	18 617	18 424	18 060	17 726	17 387	17 102	16 764	16 486	16 170	15 856	15 573	-3 335	-17,6 %
Keitele/ Nilakka 2022	2 161	2 145	2 094	2 037	1 982	1 955	1 917	1 875	1 785	1 744	1 664	1 609			
Lapinlahti	6 076	6 012	5 909	5 797	5 636	5 559	5 499	5 340	5 229	5 122	5 019	4 911	4 744	-1 332	-21,9 %
Pielavesi/ Nilakka 2022	4 409	4 311	4 222	4 103	4 029	3 959	3 859	3 800	3 668	3 578	3 492	3 417	4 803	-1 767	-26,9 %
Sonkajärvi	4 090	4 010	3 918	3 843	3 671	3 611	3 505	3 395	3 284	3 194	3 114	3 033	2 905	-1 185	-29,0 %
Varpaisjärvi	2 603	2 555	2 498	2 387	2 325	2 263	2 191	2 098	2 075	2 016	1 979	1 905	1 815	-788	-30,3 %
YLÄ-SAVON SRKY	38 247	37 803	37 258	36 591	35 703	35 073	34 358	33 610	32 805	32 140	31 438	30 731	29 840	-8 407	-22,0 %
MUUTOS/ VUOSI HLÖÄ		-444	-545	-667	-888	-630	-715	-748	-805	-665	-702	-707	-891	-701	
MUUTOS/ VUOSI %		-1,2 %	-1,4 %	-1,8 %	-2,4 %	-1,8 %	-2,0 %	-2,2 %	-2,4 %	-2,0 %	-2,2 %	-2,2 %	-2,9 %	-1,9 %	

Taulukko 1. Ylä-Savon seurakuntayhtymän seurakuntien jäsenmäärän kehitys vuosina 2010–2022 seurakunnittain. Ylä-Savon seurakuntayhtymä.

Selvityksestä ilmenee, että keskimääräisesti seurakuntayhtymän seurakuntien jäsenmäärä putosi tarkasteluajavälillä 2011–2022 21 %, joten Varpaisjärven, yhtymän pienimmän seurakunnan, jäsenmäärän väheneminen oli selkeästi nopeampaa kuin seurakuntayhtymän seurakunnissa keskimäärin. Myös Varpaisjärven ja Lapinlahden seurakuntien yhteinen jäsenmäärän väheneminen on ollut nopeampaa kuin seurakuntayhtymän seurakuntien jäsenmäärän väheneminen keskimäärin.

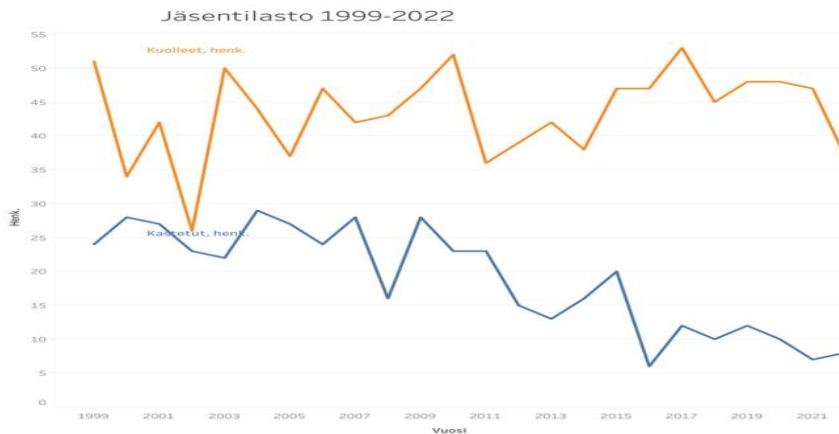

Kaavio 4. Ylä-Savon seurakuntayhtymän seurakuntien jäsenmäärän kehitys vuosina 2011–2022. Ylä-Savon seurakuntayhtymä.

Kirkon tilastotietojen mukaan Varpaisjärvellä kirkkoon kuuluvuus oli vuonna 2022 78 % ja Lapinlahdella 70,2 %. Ylä-Savon seurakuntaan kuuluvien seurakuntien kirkkoon kuuluvuus oli vuonna 2022 75,1 %.

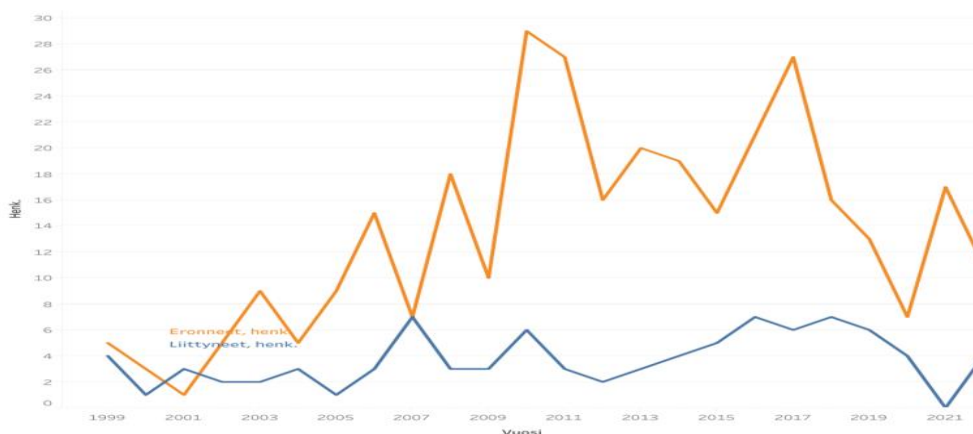
Kirkon vuoden 2022 jäsentilastojen mukaan Varpaisjärven seurakuntaan kuuluvia kuoli 37, seurakuntaan kastettiin 8 ja seurakuntalaisista kävi rippikoulun 24. Lisäksi kirkosta erosi 11 seurakuntalaista, seurakunnasta muutti 116 ja seurakuntaan muutti 62 seurakuntalaista. Seurakuntaan liittyneitä, kirkollisesti vihittyjä tai avioliittoon siunattuja ei ollut.

Kirkon jäsentilastot 1999–2022 osoittavat, että kuolleiden ja kastettujen määrät vaihtelevat vuosittain. Kuolleita on enemmän kuin kastettuja. Viimeisen 20 vuoden (2003–2022) aikana kuolleita seurakunnan jäseniä oli eniten vuonna 2017 (53 henkilöä) ja vähiten vuonna 2011 (36 henkilöä). Vuosittain kuolleiden määrän on 20 vuoden ajan vaihdellut 36–53 henkilössä per vuosi. Kastettuja oli vuosien 2003–2011 aikana vuosittain 22–29 lukuun ottamatta vuotta 2008 (16 kastetta). Tämän jälkeen kastettujen määrä on vähentynyt. Vähiten kasteita oli vuonna 2016 (kuusi kastettua) ja 2021 (seitsemän kastettua).

Kaavio 5. Varpaisjärven seurakunnan kastettujen ja kuolleiden henkilöiden määrä vuosina 1999–2022. Kirkon tilastopalvelu 5.1.2024.

Seurakuntaan liittyneiden määrä on seurakunnasta eronneiden määrää pienempi. Viimeisten 20-vuoden aikana (2003–2022) liittyneitä on ollut eniten vuosina 2007, 2016 ja 2018, jolloin seurakuntaan liittyi kunakin vuonna seitsemän jäsentä. Vuonna 2021 seurakuntaan ei liittynyt uusia jäseniä ja vuonna 2005 liittyjiä oli vain yksi. Seurakunnasta eronneiden määrä vaihtelee vuosittain useammalla kymmenellä henkilöllä. Eniten eronneita oli vuonna 2010 (29 henkilöä) sekä vuosina 2011 ja 2017 (molempina 26 henkilöä). Vähiten eronneita viimeisen 20-vuoden aikana oli vuonna 2004 (neljä henkilöä) sekä vuosina 2007 ja 2020 (seitsemän henkilöä per vuosi).

Kaavio 6. Varpaisjärven seurakuntaan liittyneiden ja seurakunnasta eronneiden henkilöiden määrä vuosina 1999–2022. Kirkon tilastopalvelu 5.1.2024.

Kirkon vuoden 2022 jäsentilaston mukaan Lapinlahden seurakuntaan kuuluvia kuoli 96, seurakuntaan kastettiin 35, seurakuntalaisista kävi rippikoulun 71 ja kirkollisesti vihittiin 16 seurakuntalaista. Seurakuntaan liittyi 21 uutta jäsentä, seurakunnasta erosi 60, seurakunnasta muutti 279 ja seurakuntaan muutti 212 seurakuntalaista. Avioliitton siunattuja ei ollut.

Kirkon jäsentilastot 1999–2022 osoittavat, että Lapinlahden seurakunnassa kuolleiden ja kastettujen määrät vaihtelevat vuosittain. Kuolleita on vuodesta 2011 lähtien ollut enemmän kuin kastettuja. Viimeisen 20 vuoden (2003–2022) aikana kuolleita seurakunnan jäseniä oli eniten vuonna 2022 (96 kuollutta) ja vähiten vuonna 2010 (39 kuollutta). Vastaavana aikana kastettuja on ollut vähiten vuosina 2018 ja 2022 (molempina 35 kastettua) ja eniten vuosina 2008 (83 kastettua) ja 2012 (82 kastettua).

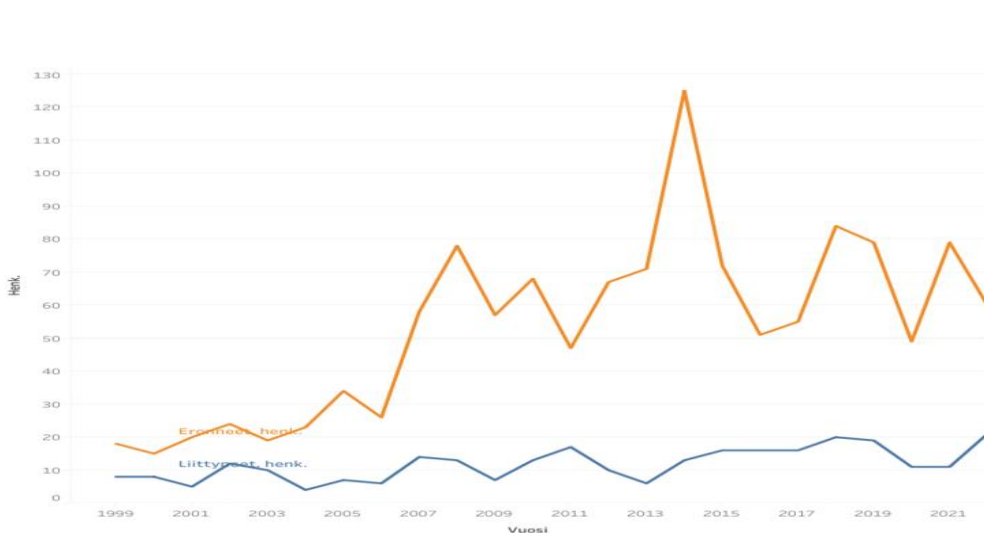

Kaavio 7. Lapinlahden seurakunnan kastettujen ja kuolleiden henkilöiden määrä vuosina 1999–2022. Kirkon tilastopalvelu 5.1.2024.

Seurakuntaan liittyneiden määrä on seurakunnasta eronneiden määrää pienempi. Viimeisten 20-vuoden aikana (2003–2022) liittyneitä on ollut eniten vuosina 2022 (21 henkilöä), 2020 (20 henkilöä) ja 2019 (19 henkilöä). Seurakuntaan liittyneitä oli vähiten vuonna 2004 (neljä henkilöä) ja vuosina 2006 ja 2013 (kuusi henkilöä). Vastaavana aikana seurakunnasta eronneiden

määrä on vuosittain vaihdellut melkoisesti. Eniten eronneita oli vuonna 2014 (125 henkilöä) sekä vuosina 2018 (84 henkilöä), 2019 ja 2021 (molempina 79 henkilöä) ja 2008 (78 henkilöä). Vähiten eronneita viimeisen 20 vuoden aikana oli vuosina 2003–2006 (2003 19, 2004 23, 2005 34 ja 2006 26). Vuoden 2006 jälkeen eronneiden määrät ovat lisääntyneet ja olleet alhaisimmillaan 47–55 henkilöä vuodessa.

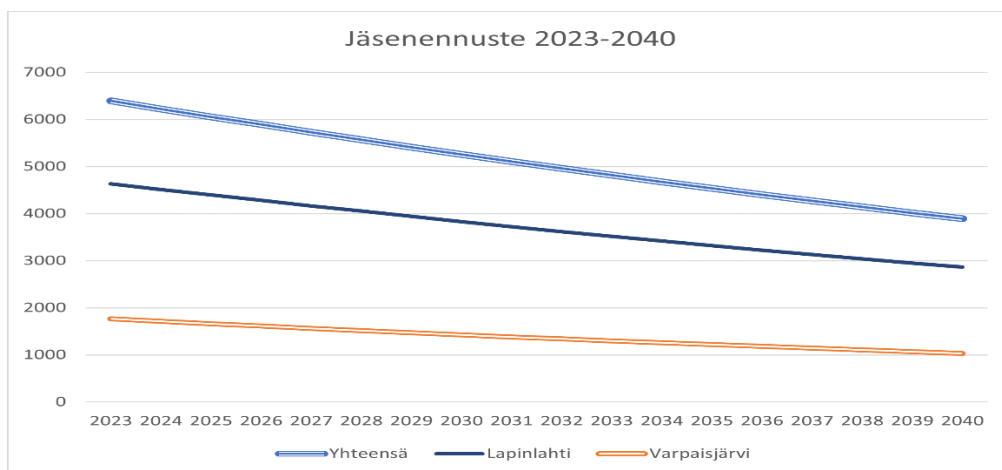
Kaavio 8. Lapinlahden seurakuntaan liittyneiden ja seurakunnasta eronneiden henkilöiden määrä vuosina 1999–2022. Kirkon tilastopalvelu 5.1.2024.

Selvityksen mukaan Varpaisjärven seurakunnan jäsenmäärän on arvioitu pienevän edelleen tarkasteluaikavälillä 2023–2040. Varpaisjärven seurakunnan jäsenmäärän on arvioutu vuoden 2023 lopussa olevan 1 763 (30.11.2023 jäsenmäärä oli tämän alle, 1 755 jäsentä). Vuoden 2025 lopun jäsenmääräksi on arvioitu 1 660, mikä on 103 jäsentä eli 5,8 % vähemmän kuin vuonna 2023. Vuonna 2030 jäsenmääräksi on arvioitu 1 424, mikä on 339 jäsentä eli 19,2 % vähemmän kuin vuonna 2023. Vuoden 2035 jäsenmääräksi on arvioitu 1 219, mikä on 544 jäsentä eli 30,8 % vähemmän kuin vuonna 2023. Vuonna 2040 jäsenmäärän arvioidaan olevan 1 033, mikä on 730 jäsentä eli 41,4 % vähemmän kuin vuonna 2023.

Selvityksen mukaan myös Lapinlahden seurakunnan jäsenmäärän on arvioitu vähenevän edelleen tarkasteluaikavälillä 2023–2040. Lapinlahden seurakunnan jäsenmäärän on arvioitu olevan

vuoden 2023 lopussa 4 629 (30.11.2023 jäsenmäärä oli ennustettua parempi, 4 663 jäsentä). Vuoden 2025 lopussa jäsenmäärän on arvioitu olevan 4 395, mikä on 234 jäsentä eli 5 % vähemmän kuin vuonna 2023. Vuoden 2030 lopussa jäsenmääräksi on arvioitu 3 831, mikä on 798 jäsentä eli 17,2 % vähemmän kuin vuonna 2023. Vuoden 2035 jäsenmääräksi on arvioitu 3 318 eli 1 311 jäsentä ja 28,3 % vähemmän kuin vuonna 2023, Vuonna 2040 jäsenmäärän on arvioitu olevan 2 862 eli 1 762 jäsentä ja 38,1 % vähemmän kuin vuonna 2023.

Selvityksen mukaan Varpaisjärven ja Lapinlahden seurakuntien yhteisen jäsenmäärän on arvioitu olevan vuoden 2023 lopussa 6 391 (30.11.2023 6 418). Vuoden 2025 lopussa jäsenmäärän on arvioitu olevan 6 054, mikä on 337 jäsentä eli 5,2 % vähemmän kuin vuonna 2023. Vuoden 2030 jäsenmääräksi on arvioitu 5 255 eli 1 136 jäsentä ja 17,7 % vähemmän kuin vuonna 2023. Vuoden 2035 jäsenmäärän on ennustettu olevan 4 537 eli 1 854 jäsentä ja 29 % vähemmän kuin vuonna 2023. Jäsenmäärän ennustetaan olevan vuonna 2040 3 895 eli 2 496 jäsentä ja 39 % vähemmän kuin vuonna 2023.

Kaavio 9. Varpaisjärven ja Lapinlahden seurakuntien jäsenennusteet vuosille 2023–2040. Kirkon tilastopalvelu. 6.1.2024.

Merkittävin syy Varpaisjärven ja Lapinlahden seurakuntien jäsenmäärän muutokseen on ollut luonnollinen väestörakenteen muutos eli kuolleita on ollut enemmän kuin syntyneitä ja kastetuja. Lisäksi kirkosta eronneita on enemmän kuin kirkkoon liittyneitä. Muuttotappio selittää osan jäsenmäärän muutoksesta. Ennusteiden mukaan jäsenmäärä tulee molemmissa seurakunnissa edelleen vähenemään mutta muutos on Varpaisjärven seurakunnassa suurempi kuin Lapinlahden seurakunnassa. Uusimman ennusteen mukaan vuonna 2030 Varpaisjärven seurakunnassa arvioidaan olevan 1 424 seurakuntalaista ja Lapinlahden seurakunnassa seurakuntalaisten määrä jäänee 3 831:een. Seurakuntien yhteenlaskettu jäsenmäärä olisi tuolloin 5 255 ja vuonna 2040 jäsenmäärä olisi 3 895.

Seurakuntayhtymän jäsenmäärän on edelleen arvioitu pienenevän aikavälillä 2023–2040. Vuoden 2025 lopussa jäsenmäärän on arvioitu olevan 27 765, vuoden 2030 lopussa 24 463, vuonna 2035 21 355 ja vuonna 2040 18 499. Jäsenmäärän on arvioitu pienenevän vuosittain yli 2 %. Vuodesta 2022 jäsenmäärän arvioidaan pienenevän vuoteen 2025 2 075 jäsenellä eli noin 7,4 %, vuoteen 2030 mennessä 5 377 jäsenellä eli noin 18 %, vuoteen 2035 8 485 jäsenellä eli noin 28,4 % ja vuoteen 2040 11 348 jäsenellä eli noin 38 %.

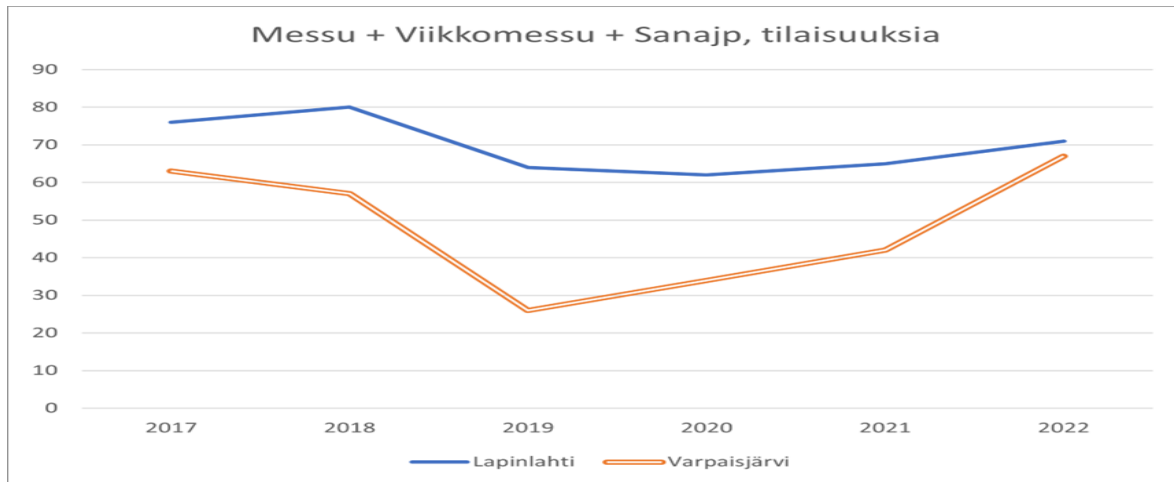
Kokonaisuutena arvioiden jäsenmäärän väheneminen on ollut ja tulee olemaan yksi Varpaisjärven seurakunnan perusongelmista. Myös Lapinlahden seurakunnan jäsenmäärä on vähenevä. Ylä-Savon seurakuntayhtymän jäsenmäärän väheneminen on ollut ja tulee olemaan poikkeuksellisen nopeaa. Nopeinta se näyttää olevan Varpaisjärven seurakunnassa. Jäsenmäärän pienenemisen myötä kirkollisten toimitusten määrä seurakuntalaisten keskuudessa on vähentynyt.

3.2. Seurakuntien toiminta

Kirkon tilastojen perusteella Varpaisjärven seurakunnassa pidettyjen jumalanpalvelusmäärissä (messut, sanajumalanpalvelukset ja viikkomessut) on vuosina 2017–2022 nähtävissä selkeää vaihtelua, vaikka korona-aikaa ei huomioitaisi. Vuonna 2017 jumalanpalveluksia oli 63 ja vuonna 2018 57, mutta vuonna 2019 vain 26. Koronavuosina 2020 oli 34 jumalanpalvelusta

ja vuonna 2021 43. Jumalanpalvelusten määrä lisääntyi merkittävästi vuonna 2022, jolloin seurakunnassa pidettiin 67 jumalanpalvelusta.

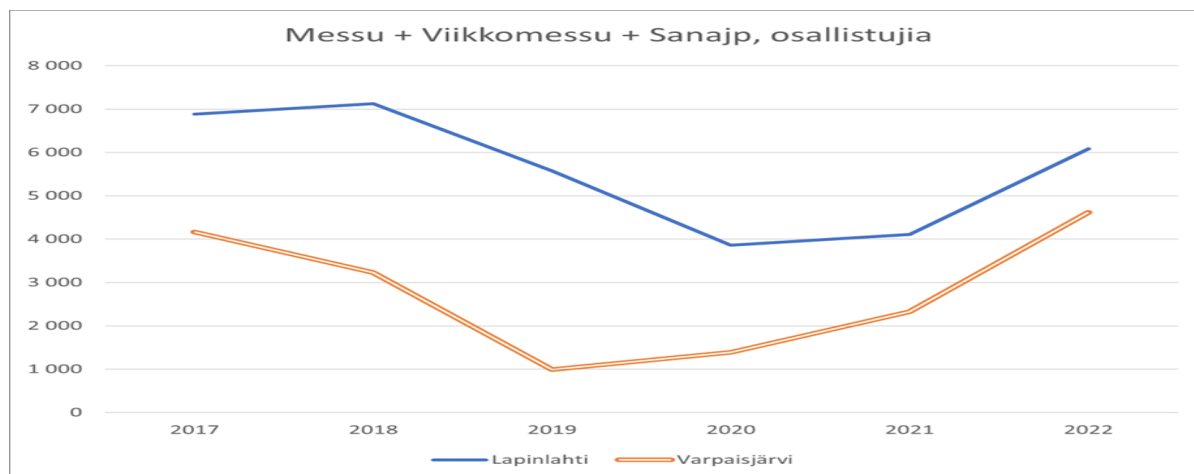
Lapinlahden seurakunnassa pidettyjen jumalanpalvelusten määrässä ei ole merkittävää vaihtelua. Jumalanpalveluksia on vuosina 2017–2022 pidetty 62–80.

Kaavio 10. Jumalanpalveluksien määrät Varpaisjärven ja Lapinlahden seurakunnissa vuosina 2017–2022. Kirkon tilastopalvelu 6.1.2024.

Kirkon tilastojen perusteella sekä Varpaisjärven että Lapinlahden seurakunnassa jumalanpalveluksiin osallistuneiden määrissä näkyy korona-aika (osallistujamäärissä on huomioitu sekä paikalla olleet että verkkoseuraajat). Varpaisjärven seurakunnassa jumalanpalveluksiin osallistuneiden määrä on noussut korona-aikaa edeltävälle tasolle. Osallistujamäärä oli vuonna 2022 4 617. Edellisen kerran osallistujamäärä oli 4 167 vuonna 2017. Toisaalta Varpaisjärven jumalanpalveluksien osallistujamäärässä on havaittavissa selkeä pudotus jo ennen korona-aikaa. Vuonna 2019 jumalanpalveluksiin osallistui vain 994 henkilöä.

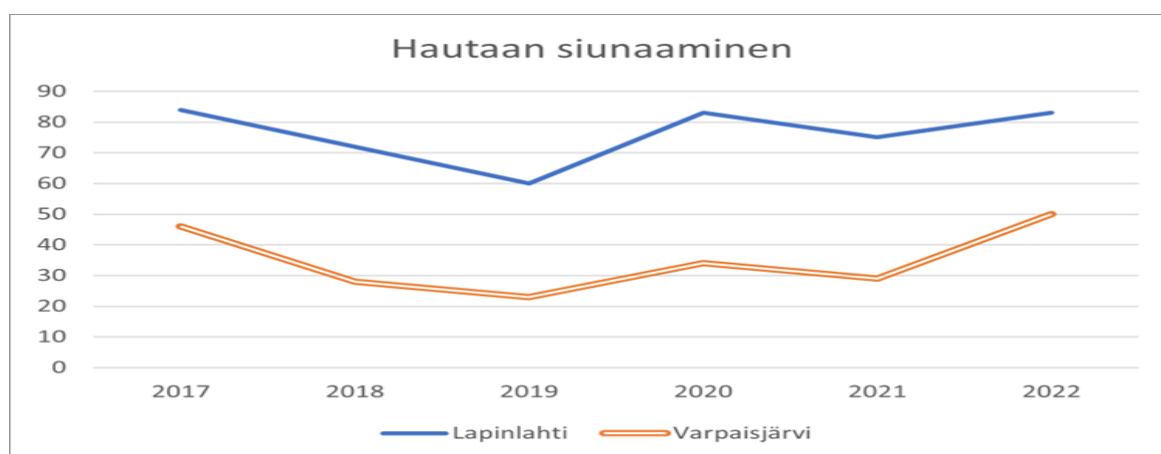
Lapinlahden seurakunnassa jumalanpalveluksiin osallistuneiden määriä on noussut korona-ajasta ja oli vuonna 2022 6 085 henkilöä ja noussut lähes korona-aikaa edeltävälle tasolle. Vuonna 2019 osallistujia oli 5 570.

Kaavio 11. Jumalanpalveluksiin osallistuneiden määrä Varpaisjärven ja Lapinlahden seurakunnissa vuosina 2017–2022. Kirkon tilastopalvelu 6.1.2024.

Varpaisjärven seurakunnassa hautausten määrä vaihtelee vuosittain. Vuosina 2017 oli 46 hautaan siunaamista ja vuonna 2022 50. Vuosina 2018–2021 siunaamisia oli selvästi vähemmän: vuonna 2018 28, vuonna 2019 23, vuonna 2020 34 ja vuonna 2021 29.

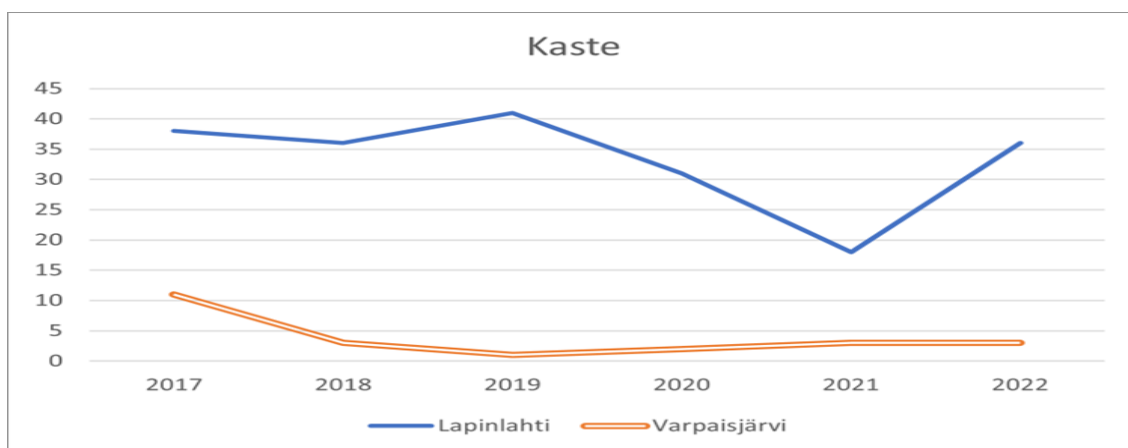
Lapinlahden seurakunnassa hautausten määrä vaihtelee jonkin verran vuosittain. Vuosien 2017–2022 aikana hautausten määrä on vaihdellut 60–84 hautauksen välillä. Vuosina 2017, 2020 ja 2022 hautauksia oli yli 80. Vuonna 2018 siunauksia oli 72 ja vuonna 2021 75. Vuonna 2019 hautauksia oli 60.

Kaavio 12. Hautaan siunaamisten määrät Varpaisjärven ja Lapinlahden seurakunnissa vuosina 2017–2022. Kirkon tilastopalvelu 6.1.2024.

Varpaisjärven seurakunnassa kastetoimitusten määrissä näkyy ikäluokkien pieneneminen. Vuonna 2017 kasteita oli 11. Tämän jälkeen kasteita on ollut vain muutamia. Vuosina 2018, 2021 ja 2022 kastetoimituksia oli kolme. Tätä vähemmän kasteita oli vuonna 2019 (1) ja vuonna 2020 (2).

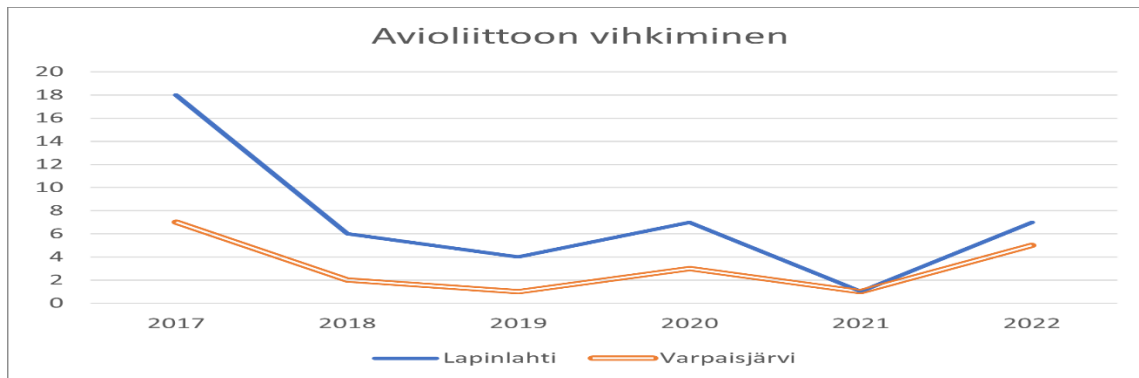
Lapinlahden seurakunnassa kastetoimitusten määrissä ei vuosien 2017–2022 aikana näy suuria muutoksia. Vuosina 2017–2019 ja vuonna 2022 kastetoimituksia oli 36–41. Koronavuonna 2020 kasteita oli 31 ja vuonna 2021 kasteita oli vain 18.

Kaavio 13. Kastetoimitusten määrät Varpaisjärven ja Lapinlahden seurakunnissa vuosina 2017–2022. Kirkon tilastopalvelu 6.1.2024.

Varpaisjärven seurakunnassa avioliittoon vihkimisten määrä on vähentynyt. Vuonna 2017 vihkimisiä oli seitsemän. Vuosina 2018–2021 vihkimisiä on ollut 1–3. Vuonna 2022 avioliiton vihkimisiä toimitettiin viisi.

Lapinlahden seurakunnassa avioliittoon vihkimisten määrä on myös pienentynyt. Vuonna 2017 vihkimisiä oli 18. Vuosina 2018, 2022 ja 2022 vihkimisiä oli 6–7. Vuonna 2019 avioliiton vihkimisiä toimitettiin neljä ja vuonna 2021 vain yksi.

Kaavio 14. Avioliittoon vihkimisten määrät Varpaisjärven ja Lapinlahden seurakunnissa vuosina 2017–2022. Kirkon tilastopalvelu 6.1.2024.

Kirkon tilastotietojen mukaan Varpaisjärven seurakunnassa oli vuonna 2022 67 jumalanpalvelusta, joista messuja oli 32, sanajumalanpalveluksia 34 ja yksi viikkomessu. Tilaisuuksiin osallistujia oli keskimäärin 69 henkilöä. Seurakunnassa pidettiin 17 hartaus- tai rukoushetkeä, joihin osallistui keskimäärin 45 henkilöä. Vuonna 2022 seurakunnassa toimitettiin hautaan siunaamisia 50 (kuolleita seurakuntalaisia 37), avioliittoon vihkimisiä viisi (jäsenet 0) ja siunaamisia yksi (jäsenet 0) ja kasteita kolme (kastettuja 8). Musiikkitilaisuuksia oli 10, joissa oli yhteensä 1 023 osallistujaa. Seurakuntalaisista rippikoulun kävi 24. Retkiä tai leirejä ei järjestetty. Ryhmien kokoontumisia oli 51, joihin osallistui yhteensä 580 henkilöä. Diakoniatyön etukäteen sovittuja kohtaamisia oli 78, joissa oli yhteensä 181 osallistujaa. Lisäksi järjestettiin kaksi ruokailua.

Kirkon tilastotietojen mukaan Lapinlahden seurakunnassa oli vuonna 2022 71 jumalanpalvelusta, joista 49 oli messuja, 18 sanajumalanpalveluksia ja neljä viikkomessua. Osallistuneita oli keskimäärin 88 henkilöä. Hartaus- ja rukoushetkiä oli 88, joissa keskimäärin 25 osallistujaa. Vuonna 2022 seurakunnassa toimitettiin hautaan siunaamisia 83 (kuolleita seurakuntalaisia 96), avioliittoon vihkimisiä seitsemän (jäsenet 16) ja siunaamisia kaksi (jäsenet 0) ja kasteita 36 (kastettuja 35). Musiikkitilaisuuksia oli 17, joissa oli yhteensä 1141 osallistujaa. Seurakuntalaisista

rippikoulun kävi 71. Retkiä tai leirejä järjestettiin 7. Ryhmien kokoontumisia oli 41, joihin osallistui yhteensä 799 henkilöä. Diakoniatyön etukäteen sovittuja kohtaamisia oli 562, joihin osallistui 867 henkilöä.

Varpaisjärven piispantarkastuksen päätöslausunnossa piispa Jolkkonen toteaa pitävänsä jumalanpalveluksiin osallistuvien määrää Varpaisjärvellä tavallista pienempänä. Piispa antoi seurakunnalle seuraavanlaisen kehittämistehtävän: ”6. Seurakunta laatii toimintaperiaatteet jumalanpalveluselämän kehittämisestä Varpaisjärvellä. Tuomiokapituli ja minä olemme valmiita antamaan tukea tähän työhön.”

Varpaisjärven piispantarkastuksen yhteydessä suoritettua toiminnan, talouden ja hallinnon tarkastuksen muistiossa mainitaan, että vuonna 2022 seurakunnassa toimi neljä aktiivista musiikkiryhmää. Ennen korona-aikaa oli viikoittainen virsipiiri ja kerran kuussa laulupiiri. Aikuistyössä pidetään seuroja. Diakoniantyön asiakkaat ja vapaaehtoiset ovat pääsääntöisesti iäkkäitä. Kotikäynneillä tavataan yksinäisiä iäkkäitä asiakkaita ja EU-ruokakasseja hakevat nuoret aikuiset. Seurakunnassa kokoontuu useampia diakoniakerhoja ja lähetyspiiri. Diakoniatyössä tehdään yhteistyötä eri työalojen ja kolmannen sektorin kanssa. Varhaisnuorisotyön tapahtumia ovat muun muassa kesäleirit, koulujen aamunavaukset, varhaisnuorten kerhot, koulukirkot ja retket. Nuorisotyö on mukana esimerkiksi yökahvilassa, välituntipäivystyksessä, 7-luokkien ryhmäytyspäivässä ja koulukirkoissa. Nuorille järjestetään isos- ja kerhonohjaajakoulutusta yhteistyössä Lapinlahden seurakunnan kanssa, leirejä ja retkiä. Rippikouluryhmiä on vuosittain yksi, jossa 25–30 nuorta. Päivärippikoulu toteutetaan yhteistyössä Lapinlahden seurakunnan kanssa. Viikoittain kokoontuvia päiväkerhoryhmiä on kolme. Lisäksi on perhekerho, lapsiparkki ja kirkkomuskari. Kesäisin järjestetään alle kouluikäisille kesäkerhoja. Lasten ja perheiden jumalanpalveluksia ja hartauksia on 2–4 kertaa vuodessa. Lähetystyötä hoitaa vapaaehtoinen lähetys sihteeri. Lähetystyö osallistuu rovastikunnallisiin tapahtumiin ja järjestää myyjäisiä omassa seurakunnassa. Haasteena mainitaan väestön vanheneminen.

Lapinlahden piispantarkastuksen päätöslausunnossa piispa Jolkkonen rohkaisee seurakunnan pappeja yhdessä kehittämään jumalanpalvelusta niin, että siitä voisi tulla yhä vahvemmin seurakunnan hengellisen elämän keskus.

Piispantarkastuksen toiminnan, talouden ja hallinnon tarkastuksen muistiossa todetaan seurakunnan jäsenmäärän vähenevän ja vanhusten määrän lisääntyvän. Lapinlahden kunnassa oli vuonna 2020 2750 yli 65-vuotiasta. Vuonna 2030 heitä on ennusteen mukaan 3 080. Alle 15-vuotiaiden ikäryhmässä vastaavat luvut ovat 1 523 ja 1 361. Seurakunnassa toimi vuonna 2022 seurakunnassa neljä kuoroa. Diakoniatyö on laaja-alaista ja se kohtaa eri ikäryhmät. Tehtävälueina ovat vastaanotot ja taloudellinen avustaminen, mielenterveystyö, vanhustyö, vapaaehtois-toiminta, vammaistyö/äänilehti, ystäväpiiri, työttömientoiminta, sururyhmät ja kriisityö. Seurakunnalla on neljä nimikkosopimusta. Varhaiskasvatuksen tapahtumia ovat päiväkerhoryhmät, perhekerhot, lapsiparkki, lasten ja perheiden kirkot ja hartaudet sekä retket ja erilaiset tapahtumat. Nuorisotyö on mukana kouluyhteistyössä ja partiotoiminnassa. Nuorisotyö järjestää nuorteniltoja, kerhonohjaajille lisäkoulutus- ja virkistysiltoja sekä isos- ja kerhonohjaajakoulutusta. Erityisnuorisotyössä tehdään saapastoimintaa. Apua tarvitseville nuorille tarjotaan henkilökohtaisia tapaamisia. Rippikouluja järjestetään vuosittain kesällä kaksi leiriryhmää, päivärippikoulu hiihtolomalla ja muualla leirin käyvien ryhmä. Vapaaehtoisten työpanos on merkittävä lähetystyössä ja diakoniassa, musiikkityössä sekä kasvatustyössä. Seurakunta on sosiaalisessa mediassa ennen kaikkea seurakuntayhtymän Facebook-sivujen kautta.

3.3 Henkilöstö

Varpaisjärven seurakunnan piispantarkastuksen päätöslausunnossa piispa Jolkkonen toteaa, että piispantarkastukseen kuuluu henkilöstölle ja luottamushenkilöille tehty työhyvinvointikysely. Kyselyn pohjalta työntekijät toivovat parannuksia työtilakysymykseen, työntekeksen edellytyksiin, johtamiseen ja työnjakoon hallinnon kanssa. Raportin pohjalta seurakunta oli aloittanut kehittämistyön, jota tuli piispan antaman kehittämistehtävän (3.) mukaisesti jatkaa ulkopuolisen konsultin kanssa.

Lapinlahden seurakunnan piispantarkastuksen päätöslausunnossa piispa Jolkkonen toteaa, että piispantarkastukseen kuuluu henkilöstölle ja luottamushenkilöille tehty työhyvinvointikysely. Seurakunnan työhyvinvoinnin tulokset ovat hiippakunnan parhaimmista.

Korhosen selvityksen mukaan Varpaisjärven seurakunnassa oli vuoden 2011 lopussa yhteensä viisi työntekijää: kirkkoherra, kanttori, diakoniatyöntekijä, nuorisotyönohjaaja ja lastenohjaaja. Nuorisotyönohjaaja oli yhteinen kunnan kanssa ja seurakuntatyössä viranhaltija oli 50 %. Seurakunnasta saadun tiedon mukaan vuoden 2023 lopussa Varpaisjärven seurakunnassa oli edelleen viisi palvelussuhdetta: kirkkoherran, B-kanttorin, diakonin ja nuorisotyönohjaajan virat sekä vastaavan lastenohjaajan toimi. Näistä nuorisotyönohjaajan virka ja vastaava lastenohjaajan toimi hoidetaan Lapinlahden seurakunnan kanssa yhteistyösopimuksella 50%/50%. Lisäksi Varpaisjärvellä työskentelee seurakuntayhtymän toimessa kokoaikainen seurakuntamestari.

Lapinlahden seurakunnassa oli vuoden 2011 lopussa 10 työntekijää: kirkkoherra, kappalainen, seurakuntapastori, kanttori, kaksi diakoniatyöntekijää, kaksi nuorisotyöntekijää ja kaksi lastenohjaajaa. Seurakunnasta saadun tiedon mukaan vuoden 2023 lopussa Lapinlahdella oli yhdeksän työntekijää: kirkkoherra, seurakuntapastori, kanttori, kaksi diakonian viranhaltijaa, kaksi nuorisotyönohjaajaa, yksi vastaava lastenohjaaja ja lastenohjaaja. Näistä toinen nuorisotyönohjaajan virka ja vastaava lastenohjaajan toimi ovat Varpaisjärven seurakunnan virkoja, jotka hoidetaan yhteistyösopimuksella 50%/50%. Lisäksi Lapinlahdella työskentelee seurakuntayhtymän toimessa kokoaikainen seurakuntamestari ja laitoshuoltaja.

Jos Varpaisjärven ja Lapinlahden seurakuntia tarkastellaan yhtenä kokonaisuutena, on henkilöstön määrä vähentynyt vuodesta 2011 vuoden 2022 loppuun mennessä 15 palvelussuhteesta 12 palvelussuhteeseen.

Ylä-Savon seurakuntayhtymän ja siihen kuuluvien seurakuntien palveluksessa oli vuoden 2011 lopussa yhteensä 110,5 työntekijää. Näistä seurakuntayhtymän työntekijöitä oli 45 ja paikallis-seurakuntien työntekijöitä 65,5. Vuoden 2022 lopussa työntekijöiden yhteismäärä oli 84 (seurakuntatyössä 49 (58,2 %), hallinnossa 12 (14,3 %), hautausmaatyössä 4 (4,4 %) ja kiinteistö- ja kirkonpalvelutyössä 19 työntekijää (23,1 %)). Edellä mainituista seurakuntayhtymän työntekijöitä oli 32 ja paikallisseurakuntien työntekijöitä 52. Työntekijöiden määrä oli pudonnut tarkasteluaikavälillä 2011–2022 yhteensä 26,5 työntekijällä (n. 24 %), joista seurakuntayhtymän työntekijöitä oli 13 (n. 29 %) ja paikallisseurakuntien työntekijöitä 13,5 (n. 20 %).

Ylä-Savon seurakuntayhtymän henkilöstösuunnitelmassa vuosille 2023–2025 on arvioitu henkilöstömäärän vähenevän kolmella henkilöllä. Henkilöstösuunnitelman mukaan vähennys kohdistuisi lisälmen seurakuntaan, josta on tarkoitus vähentää kaksi työntekijää ja Lapinlahden seurakuntaan, josta on tarkoitus vähentää yksi työntekijää. Lapinlahden seurakunnasta saadun tiedon mukaan kyse on toisen diakoniatyön viran vähentämisestä viran tullessa avoimeksi.

Korhosen selvityksessä todetaan, että seurakuntarakenteen muutoksen jälkeen yhdistyneen seurakunnan tulee tarkastella henkilöstön määrää ottaen huomioon seurakuntalaisten muuttunut määrä, toiminnan intensiteetti ja hallinto.

3.4 Seurakunnan hallinto

Korhosen selvityksessä ei ole erikseen selvitetty seurakuntien hallinnon tilannetta. Hallinnon tarkastus on molemmissa seurakunnissa ollut osa piispa Jolkkosen toimittamaa piispantarkastusta.

Varpaisjärven seurakunnan piispantarkastuksen päätöslausunnossa piispa Jolkkonen toteaa, että Varpaisjärven seurakunnan sisällä on jonkin verran epäluuloa seurakuntayhtymää kohtaan. Piispa toteaa, että yhtymä ei ole teille vihollinen, vaan kumppani, ystävä ja palvelija.

Varpaisjärven seurakunnan piipantarkastuksen toiminnan, talouden ja hallinnon tarkastuksen muistiossa todetaan seuraavaa: "Varpaisjärven seurakunnan seurakuntaneuvostoon kuuluu 9 jäsentä ja yhteisessä kirkkovaltuustossa on 4 edustajaa ja yhteisessä kirkkoneuvostossa 1 edustajaa. Seurakunnalla on neljä vastuuryhmää, jotka toimivat tehtäväalueilla: kasvatustyö, musiikkityö, diakoniatyö ja lähetystyö. Työntekijöiden ja luottamushenkilöiden välinen yhteistyö on pienellä paikkakunnalla läheistä ja välitöntä, joka voi olla siunaus tai joskus rasite."

Piispantarkastuksen päätöslausunnossa piispa Jolkkonen toteaa, että seurakuntaneuvosto toimii ja kykenee tekemään päätöksiä. Lisäksi piispa toteaa kirkkoherran onnistuneen seurakunnan johtamisessa poikkeuksellisen hyvin.

Lapinlahden seurakunnan piipantarkastuksen toiminnan, talouden ja hallinnon tarkastuksen muistiossa todetaan seuraavaa: "Lapinlahden seurakunnasta kuuluu yhteiseen kirkkovaltuustoon seitsemän jäsentä, yhteiseen kirkkoneuvostoon kaksi jäsentä ja seurakuntaneuvostoon kaksitoista jäsentä. Seurakunnalla on diakoniatyön johtokunta sekä lapsityön, nuorisotyön, lähetystyön ja yleisen seurakunta- ja musiikkityön vastuuryhmät. Työntekijöiden ja luottamushenkilöiden välinen yhteistyö toimii rakentavassa hengessä, toinen toistensa roolit ymmärtäen."

3.5 Talous

3.5.1. Ylä-Savon seurakuntayhtymän talous vuosina 2011–2022 ja arvio talouden kehityksestä

Korhosen selvityksessä on tarkasteltu Ylä-Savon seurakuntayhtymän talouden kehitystä, koska seurakuntayhtymässä kokonaisvastuu taloudesta on seurakuntayhtymällä. Paikallisseurakunnalla, kuten Varpaisjärven seurakunnalla ja Lapinlahden seurakunnalla, on vastuu omasta menotaloudestaan, toisin sanoen siitä, että seurakunta pysyy sille talousarviossa osoitettujen määrärahojen puitteissa.

Selvityksen mukaan Ylä-Savon seurakuntayhtymän taloustilanne on ollut monella tavalla haasteellista koko seurakuntayhtymän olemassaoloajan.

Toimintakate on vaihdellut vuosittain suhteellisen paljon. Vuonna 2011 toimintakate oli 7 064 398 euroa, vuonna 2017 6 308 213 euroa (vertaa taulukko 2. 6 487 259 euroa) ja vuonna 2022 6 486 356 euroa. Toimintakate on pienentynyt vuodesta 2011 vuoteen 2022 noin 578 000 eurolla, vaikka Keiteleen seurakunta liittyi seurakuntayhtymään vuoden 2021 alusta. Merkittävin syy toimintakulujen vähenemiseen on henkilöstömäärän väheneminen 110,5 henkilöstä 84 henkilöön. Myös kiky-sopimuksesta aiheutui merkittäviä säästöjä henkilöstömenoihin sopimuksen voimassaoloaikana. Toimintakulut ovat olleet melko vakiintuneet poikkeuksena koronaepidemian aika.

Ylä-Savon seurakuntayhtymä, tuloslaskelmavertailut 2011-2022. Keiteleen luvut mukana vuodesta 2017 alkaen.

TULOSLASKELMAVERT.	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Yhteensä 2011-2022
TOIMINTATUOTOT	1 390 285	1 550 697	1 358 914	1 562 206	1 438 823	1 726 694	1 874 061	1 764 413	1 457 554	1 464 380	1 611 091	1 710 723	
TOIMINTAKULUT	8 454 683	8 582 475	8 209 656	8 097 749	8 149 109	8 225 898	8 361 320	8 517 286	8 294 983	7 888 823	8 027 648	8 197 079	
TOIMINTAKATE	7 064 398	7 031 778	6 850 742	6 535 543	6 710 286	6 499 204	6 487 259	6 752 873	6 837 429	6 424 443	6 416 557	6 486 356	
VEROTILITYKSET + VR	7 389 001	7 168 081	7 450 885	7 422 836	7 483 468	7 685 070	7 956 476	7 691 936	7 827 432	7 747 532	7 679 409	7 782 605	
VUOSIKATE	-4 173	-195 893	116 972	305 139	225 619	483 713	759 547	241 561	402 213	611 548	727 321	322 934	
Satunnaiset tuotot		143 086	141 796	214 923	23 378	19 120							
Satunnaiset kulut		168 683	0	0	0	0							
TILIKAUDEN TULOS	-472 997	-764 073	-147 423	81 034	-201 664	-144 773	292 297	-219 072	-63 072	117 190	183 366	-171 265	
Poistoeron lis.(-)tai väh.(+)	22 549	22 549	22 549	22 549	22 549	22 549	24 804	24 804	24 804	24 804	24 804	24 804	
YLIJÄÄMÄ (ALIJÄÄMÄ)	-450 448	-741 524	-124 873	103 583	-179 115	-122 224	317 101	-195 267	-38 267	141 995	208 170	-146 461	-1 227 330

Taulukko 3. Ylä-Savon seurakuntayhtymän tuloslaskelmavertailu vuosina 2011–2022.

Kirkollisverotulot ovat pysyneet suhteellisen vakaina tarkasteluajavälillä 2011–2022, vaikka seurakuntien jäsenmäärä on samaan aikaan vähentynyt noin 22 %. Osaltaan tähän on vaikuttanut veroprosentin korotus 1,5 %:sta 1,65 %:iin vuoden 2016 alusta. Ilman korotusta seurakuntayhtymän taloustilanne olisi huomattavasti tiukempi. Laskennallisesti ilman veroprosentin korotusta kirkollisverotuloja olisi kertynyt vuosina 2016–2022 noin 4 miljoonaa euroa vähemmän. Vaikka jäsenmäärä on huomattavasti vähentynyt, on positiivinen palkkojen ja eläkkeiden kehitys kuitenkin ylläpitänyt kohtuullista kirkollisverokertymää.

Tarkasteluajavälillä tilinpäätökset ovat olleet ylijäämäisiä vain 4 vuonna ja alijäämäisiä 8 vuonna. Yksikään ylijäämäisistä tilinpäätöksistä ei ole aiheutunut täysin omasta toiminnasta. Ylijäämät ovat aiheutuneet ns. satunnaisista tuotoista kuten metsäalueen rauhoittamisesta saadusta kertakorvauksesta, kiinteistöjen myynneistä saaduista myyntivoitoista sekä rahastojen lu-

nastusvoitoista. Tarkasteluaikavälillä 2011–2022 alijäämää kertyi yhteensä noin 1 997 000 euroa. Ylijäämää kertyi yhteensä noin 770 000 euroa. Seurakuntayhtymän aloittaessa toimintansa vuonna 2011 taseeseen kertyneitä ylijäämiä oli 3,7 miljoonaa euroa ja vuoden 2022 lopussa niitä oli noin 2,8 miljoonaa euroa. Tähän sisältyy vuoden 2021 alusta seurakuntayhtymään liittyneen Keiteleen seurakunnan ylijäämä noin 225 000 euroa.

Selvityksessä on käytetty talouden kehityksen arvioinnissa kirkkohallituksen teettämää ennustetta. Selvityksessä todetaan, että vaikka jäsenmäärä ennusteen mukaan jatkaa vähenemistään, kirkollisverokertymä näyttäisi pysyvän kuitenkin edelleen suhteellisen vakaana. Tosin ennusteen mukaan talouden kehitys näyttää Ylä-Savon seurakuntayhtymässä olevan selkeästi heikompa kuin hiippakunnan muissa seurakuntayhtymissä tai suuremmissa seurakunnissa.

Selvityksen valmistuttua kirkkohallitus on uusinnut arvion vuoden 2023 kirkollisverotulojen kertymisestä. Kirkollisverotuloja on arvioitu kertyvän seuraavasti:

vuosi	selvitys	korjattu ennuste
	euroa	euroa
2023	6 976 000	7 715 159
2024	7 010 000	
2025	7 041 000	
2026	7 042 000	
2027	7 024 000	
2028	7 015 000	
2029	7 000 000	
2030	6 991 000	

Selvityksessä todetaan, että ennusteen mukaan kirkollisverotulot näyttäisivät kasvavan vuoteen 2025 asti, joskin kasvu on hyvin heikkoa vaihdellen vuosittain 0,1 prosentista 0,5 prosenttiin. Vuonna 2026 verotulot näyttäisivät säilyvän vuoden 2025 tasolla ja lähtevän sen jälkeen

hienoiseen laskuun Vuosina 2027–2030 verotulot näyttäisivät vähenevän vuosittain 0,1 prosentista 0,3 prosenttiin.

Vaikka verotulojen ennustaminen pitkällä aikavälillä on haasteellista, on arvio kuitenkin suuntaa antava. Vaatimaton verotulojen kasvu tai väheneminen merkitsee taloustilanteen tiukkenevista entisestään, koska toimintamenot, kuten henkilöstökulut, joka tapauksessa tulevat vuosittain kasvamaan.

3.5.2. Varpaisjärven ja Lapinlahden seurakuntien talous vuosina 2011–2022 ja arvio talouden kehityksestä

Selvityksessä todetaan, että paikallisseurakunnilla taloudellinen vastuu tarkoittaa lähinnä vastuuta omasta menotaloudesta eli siitä, että seurakunta pysyy sille talousarviossa myönnettyjen määrärahojen puitteissa. Keskeinen kysymys seurakuntayhtymissä on, miten verotulot (toimintamäärärahat) jaetaan paikallisseurakuntien kesken eli millaista jakoperustetta käytetään. Ylä-Savon seurakuntayhtymän toiminta-aikana on kokeiltu määrärahojen jaossa erilaisia jakoperusteita. Määrärahoja on jaettu viimeksi valmistuneen tilinpäätöksen perusteella. Määrärahoja on myös jaettu siten, että jokainen seurakunta saa jaettavasta kokonaissummasta ensin samansuuruisen perusosan ja loppu jaettavasta kokonaissummasta jaetaan jäsenmäärän mukaisessa suhteessa.

Varpaisjärven seurakunnan kokonaisresurssit ovat supistuneet muiden seurakuntayhtymän seurakuntien tavoin tarkasteluajanjaksolla 2011–2022. Samaan aikaan Varpaisjärven seurakunnan toimintamäärärahat/seurakunnan jäsen ovat kuitenkin merkittävästi lisääntyneet. Kun Varpaisjärven toimintamäärärahat vuoden 2011 tilinpäätöksessä olivat 105,7 euroa/jäsen, olivat ne vuoden 2021 tilinpäätöksessä jo 157,8 euroa/jäsen. Vuoden 2022 tilinpäätöksessä Varpaisjärven seurakunnan toteutunut toimintamääräraha oli 167,5 euroa/jäsen.

Seurakuntayhtymästä toimittamien tietojen perusteella Varpaisjärven seurakunta on vuosina 2021 ja 2022 ylittänyt talousarvion raamin. Vuoden 2023 lopullisia tilinpäätöstietoja ei ollut vielä saatavissa.

Ylä-Savon seurakuntayhtymässä seurakunnan saama euromäärä vaihtelee suuresti seurakunnan koon mukaan. Jonkinlainen nyrkkisääntö on, että mitä pienempi seurakunta, sitä enemmän euroja/jäsen. Käytännössä tämä on johtanut siihen, että muiden seurakuntien toimintamäärärahat/jäsen ovat selkeästi pienemmät kuin Varpaisjärven. Esimerkiksi vuoden 2023 talousarviossa Varpaisjärven toimintamäärärahat olivat 141,91 euroa/jäsen, kun ne lisämessä olivat 109,39 euroa/jäsen, Lapinlahdella 114,57 euroa/jäsen, Nilakassa 120,46 euroa/jäsen ja Sonkajärvellä 121,70 euroa/jäsen keskiarvon ollessa 115,25 euroa/jäsen. Jakoperustetta voidaan pitää epäoikeudenmukaisena erityisesti lisälmelle.

Lapinlahden seurakunnan tilanne talouden kannalta on jonkin verran parempi kuin Varpaisjärven, koska se on voinut sopeuttaa henkilöstömääräänsä supistuvaan jäsenmäärään. Lapinlahden toimintamäärärahat/jäsen ovat vaihdelleet vuosittain mutta kasvu on ollut varsin maltillista. Vuonna 2011 toimintamäärärahat olivat 105,5 euroa/jäsen ja vuonna 2021 108,7 euroa/jäsen.

Seurakuntayhtymän talouden arvioitu heikkeneminen tulee näkymään Varpaisjärven ja Lapinlahden seurakunnissa. Epäoikeudenmukaiseksi koettua toimintamäärärahojen jakoperusteita ollaan muuttamassa. Vuoden 2024 talousarvioraamissa toimintamäärärahojen jakoa on muutettu siten, että kukin seurakunta saa ensin 50 000 euron suuruisen perusosan ja loppuosa jaettava kokonaissummasta jaetaan jäsenmäärän mukaisessa suhteessa. Vaikka toimintamäärärahojen jakojärjestelmän muuttaminen tasoittaa tilannetta, Varpaisjärven toimintamäärärahat/jäsen ovat edelleen selkeästi suuremmat kuin muiden seurakuntien. Varpaisjärvi saa toimintamäärärahoja 136,02 euroa/jäsen, lisäalmi 113,88 euroa/jäsen, Lapinlahti 118,60 euroa/jäsen, Nilakka 118,88 euroa/jäsen ja Sonkajärvi 125,68 euroa/jäsen.

Seurakunta	Jäsenmäärä 2022	Raami 2024	€/jäsen	Muutos ta 2023
Iisalmi	15 573	1 773 416	113,88	39 000
Lapinlahti	4 744	562 637	118,60	0
Nilakka	4 803	570 985	118,88	-32 380
Sonkajärvi	2 905	365 107	125,68	-4 003
Varpaisjärvi	1 815	246 874	136,02	-23 461
Yhteensä	29 840	3 519 019	117,93	-20 844
			Keskiarvo	

Taulukko 2. Ylä-Savon seurakuntayhtymän talousarvio vuodelle 2024: raamitaulukko 2024, jossa jäsenmäärä 31.12.2022, seurakuntakohtainen raami, osuus euroa/jäsen ja muutos vuoden 2023 talousarvioon.

Selvityksessä todetaan, että jakoperusteen toteuttaminen johtaisi Varpaisjärven osalta tilanteeseen, jossa henkilöstömenot muodostaisivat 95 % sen saamista toimintamäärärahoista ja toiminnan järjestämiseen jäisi vain 11 500 euroa vuodelle 2024. Käytännössä tämä tarkoittaisi, että toimintaa olisi mahdoton järjestää.

Ylä-Savon talousarviossa, joka sisältää toiminta- ja taloussuunnitelman vuosille 2024–2026 todetaan Varpaisjärven seurakunnan talousarvion laadintaperusteissa rahanjakomallin muutoksen osalta seuraavaa: *"Rahanjakomallin muutos aiheutti sen, että Varpaisjärven saama määräraha väheni, aiheuttaen 23 461 €:n säästövelvoitteen. Koska Varpaisjärven seurakuntakohtaisesta määrärahasta 95,4 % koostuu henkilöstökuluista, toiminnalliseen puoleen jää vain noin 11 500 euroa. Tämän vuoksi Varpaisjärvi ei pääse kulurakenteen rajuista sopeuttamistoimista huolimatta säästövelvoitteeseen. Varpaisjärven seurakunnan talousarvio vuodelle 2024 on 279 801 €. Ylitystä on 33 225 €".*

Ylä-Savon seurakuntayhtymän Talousarvion käyttötalousosaan Varpaisjärven seurakunnan vuoden 2024 talousarvion toimintakatteeksi on kirjattu 276 599 euroa. Tällöin seurakunnalla on käytössään toimintamäärärajoja 152,40 euroa/jäsen. Varpaisjärven toimintamääräraha kasvoi talousarvioraamissa esitetystä 16,38 eurolla/jäsen. Muut seurakuntayhtymään kuuluvat seurakunnat laativat talousarvionsa talousarvioraamin mukaisesti eivätkä toimintamäärärahoissa seurakuntalaista kohden tapahtunut muutoksia.

Korhosen selvityksen mukaan Lapinlahden seurakunnan tilanne on jonkin verran parempi kuin Varpaisjärven, koska sillä on liikkumavaraa enemmän kuin Varpaisjärvellä. Myöskään uuden toimintamäärärahojen jakoperusteen käyttöönotto ei vähennä Lapinlahden määrärahaa vuonna 2024. Selvää kuitenkin on, että seurakuntayhtymän taloudellisen tilanteen edelleen heiketessä lisääntyviä säästövelvoitteita kohdistuu myös Lapinlahden seurakuntaan.

Varpaisjärven seurakunta saa toimintamäärärahaa per seurakunnan jäsen merkittävästi enemmän kuin yhtymän muut seurakunnat. Varpaisjärven seurakunnan toimintamäärärahan suuruus on mahdollista muiden seurakuntayhtymään kuuluvien seurakuntien solidaarisuuden johdosta. Toiminnan osalta perusongelmana on saatujen toimintamäärärahojen riittämättömyys. Suurin osa määrärahasta menee työntekijöiden palkkakuluihin. Seurakunnan muuhun toimintaan rahat eivät riitä.

Mikäli Varpaisjärven ja Lapinlahden seurakuntaliitos toteutuu, menettää laajeneva seurakunta 50 000 euron perusosan. Ilman minkäänlaista kompensatiota yhdistynyt seurakunta menettää vuoden 2025 talousarviossa 64 752 euroa verrattuna vuoden 2024 talousarvioon. Tämä määräraha menetys olisi perusteltua kompensoida ainakin osittain. Seurakuntayhtymässä on alustavasti suunniteltu yhdistyneelle seurakunnalle 30 000 euron kompensatiota vuodelle 2025. Tällöin vuoden 2025 toimintamäärärahat putoaisivat vuodesta 2024 41 347 euroa. Tämä toimintamäärärahojen pieneneminen voitaisiin kompensoida henkilöstömäärän vähentämisellä luonnollisen poistuman kautta.

4 Rakennemuutoksen muoto

Korhosen selvityksen mukaan Varpaisjärven ja Lapinlahden seurakuntien osalta on periaatteessa kolme ratkaisuvaihtoehtoa: 1. Varpaisjärvi jatkaa toiminnallisesti itsenäisenä paikallis-seurakuntana, 2. Varpaisjärven ja Lapinlahden seurakuntien yhteistyötä tiivistetään tai 3. Varpaisjärven ja Lapinlahden seurakunnat yhdistetään.

4.1 Varpaisjärvi jatkaa toiminnallisesti itsenäisenä paikallisseurakuntana

Korhonen toteaa selvityksessään, että Varpaisjärven seurakunnan toiminnan jatkaminen itsenäisenä paikallisseurakuntana on mahdollista vain, jos seurakuntayhtymän taholta Varpaisjärven seurakunnalle myönnettävän euroa/seurakunnan jäsen määrää nostetaan entisestään. Huolimatta siitä, että määrärahojen jakokäytäntöä on muutettu vuoden 2024 talousarvion osalta, saa Varpaisjärvi edelleen selkeästi enemmän määrärahaa/jäsen kuin muut seurakunnat. Suurin osa (noin 95 %) toimintamäärärahasta menee jo nyt Varpaisjärvellä henkilöstömenoihin.

Varpaisjärven seurakunnassa on yhteensä viisi työntekijää: kirkkoherra, kanttori ja diakonia-työntekijä ovat kokoaikaisia. Lisäksi seurakunnassa on osa-aikainen nuorisotyöntekijä (50 %) sekä osa-aikainen lastenohjaaja (50 %). Niin sanottuna yksisarjaisena seurakuntana Varpaisjärvi on hyvin haavoittuva, koska vuosilomat, sairauslomat ja esim. koulutuksessa käynnit aiheuttavat helposti henkilöstövajetta. Vaikka yhteistyötä Lapinlahden seurakunnan kanssa on viime vuosina pyritty tiivistämään, on sijaisia jouduttu palkkaamaan myös seurakuntayhtymän ulkopuolelta, mikä on lisännyt seurakunnan henkilöstömenoja.

Talousennusteiden mukaan seurakuntayhtymän kirkollisverotulojen kehitys vuoteen 2030 ulottuvalla tarkastelujaksolla tulee olevaan hyvin vaatimatonta ja näyttää kääntyvän jakson loppupuolella jopa miinusmerkkiseksi. Tämä tulee aiheuttamaan tarvetta säästötoimenpiteisiin seurakuntayhtymässä. Vaarana on, että Varpaisjärvi joutuu säästösyistä vähentämään työntekijöidensä määrää siten, että seurakunnassa olisi vain minimimäärä kirkkolain edellyttämiä viranhaltijoita ja osa näistäkin viroista muutettuna osa-aikaisiksi. Taloustilanteen vaikeutuminen ja henkilöstömäärän vähentyminen tulee vaikeuttamaan seurakunnan toimintaa ja heikentämään toimintakykyä merkittäväällä tavalla, koska määrärahoja toiminnan järjestämiseen ei tule juurikaan olemaan.

4.2 Varpaisjärven ja Lapinlahden seurakuntien yhteistyön tiivistäminen

Korhosen selvityksessä todetaan, että Varpaisjärven ja Lapinlahden seurakunnilla on jo tällä hetkellä yhteistyötä. Varpaisjärven ja Lapinlahden seurakunnilla on yhteistyötä muun muassa lapsi- ja nuorisotyössä, jossa on yhteisiä työntekijöitä. Lapinlahden papisto ja kanttori sijaistavat osittain Varpaisjärven kirkkoherraa ja kanttoria, joskin pitempiin sijaisuuksiin on jouduttu palkkaamaan ulkopuolisia sijaisia. Yhteistyötä on mahdollista kehittää ja tiivistää. Ongelmana Korhonen toteaa, että Lapinlahden seurakunnan työntekijöitä ei voida välttämättä velvoittaa työskentelemään Varpaisjärvellä, jos he eivät sitä itse halua. Ongelmia voi tulla myös siitä, että molemmissa seurakunnissa toimittaisiin edelleen oman työjohdon ja kahden hallinnon alaisena.

4.3 Varpaisjärven ja Lapinlahden seurakunnat yhdistetään

Kolmas vaihtoehto on, että Varpaisjärven ja Lapinlahden seurakunnat yhdistetään. Varpaisjärven ja Lapinlahden seurakuntajaon muuttaminen on mahdollista toteuttaa kahdella vaihtoehdoisella tavalla:

1. Varpaisjärven seurakunta lakkaa sen liittyessä Lapinlahden seurakuntaan tai
2. Varpaisjärven ja Lapinlahden seurakunnat lakkaavat niiden yhdistyessä uudeksi seurakunnaksi.

Mikäli Ylä-Savon seurakuntayhtymää ei olisi aikanaan perustettu, olisivat Varpaisjärvi ja Lapinlahti liittyneet yhteen kuntaliitoksen seurauksena vuoden 2011 alussa. Varpaisjärven ja Lapinlahden seurakuntien yhteenlaskettu jäsenmäärä oli vuoden 2022 lopussa 6 559. Vuoden 2023 lopussa jäsenmäärän on arvioitu olevan 6 391. Seurakunta säilyisi edelleen jäsenmäärältään ja alueellisesti varsin sopivan kokoisena ja helppohoitoisena. Seurakunta olisi jäsenmäärältään ja alueellisesti sopivan kokoinen.

Molemmat tavat yhdistää Varpaisjärven ja Lapinlahden seurakunta ovat talouden kannalta samanlaisia. Yhdistymisen seurauksena syntyisi seurakunta, jossa olisi yhteensä 14 työntekijää. Suoria säästöjä syntyisi siitä, että Varpaisjärven kirkkoherran virka lakkaisi yhdistymisen seu-

rauksena. Koska kirkkoherran virka on avoinna, sen tilalle ei perusteta kappalaisen virkaa. Laajenevaan seurakuntaan voidaan tarvittaessa perustaa joko osa-aikainen tai kokoaikainen seurakuntapastorin virka. Tällöin konkreettista säästöä syntyisi siis siitä, että kirkkoherran virka lakaisi ja tilalle perustettaisiin seurakuntapastorin virka. Yhdistymisen myötä papille ja kanttorille ei enää tarvitsi palkata ulkopuolista sijaista. Näiden säästöjen suuruudeksi on arvioitu 25 000–55 000 euroa/vuosi riippuen siitä, olisiko seurakuntapastori osa-aikainen vai kokoaikainen.

Seurakuntaliitoksen myötä poistuisivat Varpaisjärven kirkkoherralle kuuluneet hallinnolliset tehtävät. Mikäli yhteinen kirkkovaltuusto perustaa uuden seurakuntapastorin viran, jäisi seurakuntapastorilla kirkkoherraan nähden enemmän aikaa seurakunnallisen toiminnan järjestämiseen ja seurakuntalaisten tapaamiseen.

Lisäksi yhdistymisen seurauksena jäävät pois seurakuntaneuvoston toiminnasta aiheutuneet kulut, joiden suuruudeksi on arvioitu noin 5 000 euroa/vuosi. Seurakuntien yhdistyminen tuo suoria säästöjä 30 000–60 000 euroa riippuen siitä, onko seurakuntapastorin virka osa-aikainen vai kokoaikainen. Yhdistymisen jälkeen on mahdollisuus tarkastella virkarakennetta. Laajentuneen seurakunnan jäsenmäärä näyttäisi laskevan alle 6 000 vuonna 2026, jolloin voitaisiin tarkastella virkarakennetta ainakin diakoniatyöntekijöiden ja papiston osalta.

4.4 Vaihtoehtojen vertailu

Korhonen toteaa selvityksessään seuraavaa: "Varpaisjärven seurakunnan jatkaminen itsenäisenä seurakuntana ei paranna sen toimintakykyä ja toiminnan taloudellisuutta, jos jäsenmäärän vähetessä määrärahat/jäsen jatkuvasti kasvavat. Se saattaa myös pidemmällä aikavälillä uhata kirkon tehtävän toteuttamista Varpaisjärvellä, kun kiristyvässä taloustilanteessa joudutaan karsimaan toimintakuluja. Selvää on, että Varpaisjärven jatkaminen itsenäisenä seurakuntana heikentää myös seurakuntayhtymän toimintakykyä ja toiminnan taloudellisuutta."

Yhteistyön tiivistäminen Varpaisjärven ja Lapinlahden seurakuntien kesken parantaa Varpaisjärven toimintakykyä mutta todennäköisesti vain rajallisesti. Yhteistyön tiivistäminen helpottaa Varpaisjärven toimintakykyä mutta toimiminen kahden työnjohdon ja kahden hallinnon alla luo osaltaan kitkaa käytännön yhteistyön tiivistämiselle. Yhteistyön tiivistämisellä ei ole nähtävissä merkittäviä toiminnan taloudellisuutta parantavia tekijöitä sen paremmin Varpaisjärven kuin Lapinlahden tai seurakuntayhtymän osalta.

Selvityksen mukaan Varpaisjärven ja Lapinlahden seurakuntien yhdistäminen turvaa todennäköisesti parhaiten kirkon tehtävän toteuttamisen Varpaisjärvellä. Yhdistyminen parantaa parhaiten seurakunnan toimintakykyä sekä Varpaisjärvellä että Lapinlahdella. Yhdistymisen seurauksena syntyisi keskikokoinen seurakunta, jolla olisi kohtuulliset henkilöstö- ym. toimintaresurssit ja joka ei kuitenkaan olisi alueellisesti niin suuri, että sen suuruus haittaisi seurakunnan perustehtävän hoitamista. Talouden kiristyessä suurempi toimintayksikkö antaisi myös paremmat mahdollisuudet tehdä tarvittaessa säästötoimenpiteitä. Yhdistymisvaihtoehto parantaisi vaihtoehdoista parhaiten myös seurakuntayhtymän toimintakykyä ja toiminnan taloudellisuutta.

4.5 Korhosen esitys seurakuntajaon muuttamisesta

Yksinkertaisin tapa muuttaa seurakuntarakennetta olisi pienemmän seurakunnan eli Varpaisjärven lakkauttaminen ja liittäminen suurempaan seurakuntaan eli Lapinlahteen. Sama lopputulos saavutettaisiin, jos molemmat seurakunnat lakkaavat niiden yhdistyessä uudeksi seurakunnaksi. Yhdistymisestä aiheutuva työmäärä on jälkimmäisessä tilanteessa merkittävästi suurempi. Uuden kirkkolain voimaantultua tuomiokapituli asettaa järjestelytoimikunnan myös silloin, kun toinen seurakunta lakkaa sen liittyessä laajenevaan seurakuntaan. Tällöin lakkaavan seurakunnan luottamushenkilöt voivat vaikuttaa laajenevan seurakunnan käytännöistä ja hallinnosta päättämiseen.

Korhonen toteaa selvityksessään että, kaikki selvitystyössä esille tulleet faktat puoltavat Varpaisjärven ja Lapinlahden seurakuntien yhdistämistä. Varpaisjärven seurakunnan jatkaminen itsenäisenä paikallisseurakuntana Ylä-Savon seurakuntayhtymässä ei ole kirkon tehtävän toteutumisen kannalta tarkoituksenmukaista johtuen Varpaisjärven seurakunnan yksisarjaisuudesta ja siitä johtuvasta toiminnan haavoittuvuudesta. On selkeästi nähtävissä, että yhdistyminen tukee kirkon tehtävän toteuttamista pitkällä aikavälillä sekä Varpaisjärvellä että Lapinlahdella. Selvältä näyttää myös, että yhdistyminen parantaa seurakuntien ja seurakuntayhtymän toimintakykyä ja toiminnan taloudellisuutta. Mikäli Varpaisjärvi jatkaisi edelleen itsenäisenä seurakuntana, se vaatisi selkeästi enemmän toimintamäärärahoja/seurakunnan jäsen kuin muissa seurakuntayhtymän seurakunnissa. Myös sekä Varpaisjärven että Lapinlahden seurakuntien varsin nopeasti toteutunut jäsenmäärän väheneminen ja arviot jäsenmäärän edelleen nopeutuvasta vähenemisestä puoltavat seurakuntien yhdistymistä.

Korhonen suosittelee suorittamansa selvitystyön perusteella, että Varpaisjärven seurakunta liitetään Lapinlahden seurakuntaan 1.1.2025 lukien. Selvitystyön perusteella Korhonen esittää, että Kuopion hiippakunnan tuomiokapituli tekee kirkkohallitukselle aloitteen Varpaisjärven seurakunnan ja Lapinlahden seurakunnan seurakuntajaon muuttamiseksi: "Varpaisjärven seurakunta lakkautetaan 31.12.2024 ja se liitetään Lapinlahden seurakuntaan 1.1.2025 lukien siten, että seurakunnan alueena on nykyisen Lapinlahden kunnan alue. Laajenevan seurakunnan nimenä on Lapinlahden Varpaisjärven seurakunta."

5 Seurakuntajaon muuttamisen vaikutukset

5.1 Laajenevan seurakunnan toiminta

Kirkkojärjestyksen 2 luvun 3 §:n mukaan seurakuntajaon muutoksen ollessa vireillä kirkkovaltuustot tai seurakuntaneuvostot voivat tehdä sopimuksen seurakunnan osa-alueen hallinnon järjestämisestä. Sopimus tulee voimaan samaan aikaan kuin kirkkohallituksen päätös seurakuntajaon muuttamisesta.

Kirkkolain 3 luvun 8 §:n ensimmäisen momentin mukaan kirkkovaltuusto tai seurakuntaneuvosto voi järjestää seurakunnan osa-aluetta koskevaa hallintoa turvatakseen seurakunnan tehtävän toteutumisen ja osa-alueella asuvien jäsenten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet. Pykälän toisen momentin mukaan kirkkovaltuusto tai seurakuntaneuvosto voi päättää, että seurakunnan osa-alueen asioita hoitamaan asetetun toimielimen jäsenet tai osa jäsenistä valitaan alueella asuvien seurakunnan jäsenten esityksestä ja että toimielimen jäsenten asuinpaikan tulee olla asianomaisella alueella.

Kirkkojärjestyksen 3 luvun 31 §:n mukaan osa-alueen johtokunnan puheenjohtajalle ja osa-alueen toimintaa johtavalle papille voidaan hallintosäännössä antaa läsnäolo- ja puheoikeus kirkkovaltuuston ja seurakuntaneuvoston kokouksessa.

Selvittäjä on käymiensä neuvottelujen aikana tuonut esille mahdollisuuden osa-alue hallinnosta. Selvityksessään hän toteaa osa-aluehallinnosta seuraavaa:

"Selvitystyön yhteydessä on noussut esille varpaisjärveläisten ymmärrettävä huoli oman seurakunnan identiteetin säilymisestä yhdistymiseen liittyen. Uuden 1.7.2023 voimaantulleen kirkkolainsäädännön mukaan seurakuntajaon muutoksen ollessa vireillä kirkkovaltuustot tai seurakuntaneuvostot voivat tehdä sopimuksen seurakunnan osa-alueen hallinnon järjestämisestä. Sopimus tulee voimaan samaan aikaan kuin kirkkohallituksen päätös seurakuntajaon muuttamisesta. (Kirkkojärjestys 2 luku 3§)

Uusi kirkkolainsäädäntö mahdollistaa aikaisempaa joustavammin seurakunnan osa-alueen hallinnon järjestämisen. Mahdollinen sopimus seurakunnan osa-alueen järjestämisestä on sitova ja tulee voimaan samaan aikaan kuin kirkkohallituksen päätös seurakuntajaon muuttamisesta. Varpaisjärven ja Lapinlahden seurakuntaneuvostot voivat siis keskenään sopia niin halutessaan Varpaisjärven alueen hallinnon järjestämisestä ja turvata näin seurakunnan tehtävän toteutumisen Varpaisjärvellä ja alueella asuvien jäsenten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet.

Yhdistyneen seurakunnan seurakuntaneuvosto voi myös päättää, että seurakunnan osa-alueen asioita hoitamaan asetetun toimielimen (esim. johtokunta tai alueneuvosto) jäsenet tai osa jäsenistä valitaan alueella asuvien seurakunnan jäsenten esityksestä ja että toimielimen jäsenten asuinpaikan tulee olla asianomaisella alueella. Myös tämä on omiaan turvaamaan Varpaisjärven asemaa yhdistyneessä seurakunnassa.

Lisäksi osa-alueen johtokunnan tai muun toimielimen puheenjohtajalle ja osa-alueen toimintaa johtavalle papille on mahdollista seurakunnan hallintosäännössä antaa läsnäolo ja puheoikeus yhdistyneen seurakunnan seurakuntaneuvostossa. Tämä antaa mahdollisuuden ottaa huomioon Varpaisjärven näkökulma yhdistyneessä seurakunnassa."

Tuomiokapitulin arvion mukaan seurakuntarakenteen muutos turvaa Varpaisjärven seurakunnan alueella asuville seurakuntalaisille seurakunnallisen toiminnan jatkumisen. Osana suurempaa kokonaisuutta seurakunnan lakisääteinen toiminta ja muu tarjonta sekä palvelut pystytään paremmin turvaamaan seurakuntalaisille myös lomien, koulutusten ja sairaustapausten aikana. Tämä tapahtuisi parhaiten siten, että Lapinlahden seurakunta nimeää Varpaisjärven alueen yhden seurakunnan papin ja diakonian viranhaltijan vastuualueeksi muiden virkatehtävien ohella.

Tuomiokapituli pitää tärkeänä, että säännöllinen jumalanpalveluselämä ja muukin seurakunnallinen toiminta turvataan Lapinlahden laajenevan seurakunnan alueella muun muassa järjestämällä jumalanpalvelukset säännöllisesti Lapinlahden ja Varpaisjärven kirkoissa. Tämä on syytä ottaa huomioon tarkoituksenmukaisella tavalla ja taloudelliset realiteetit tiedostaen myös työvoiman kohdentamisessa.

Tuomiokapituli suosittelee seurakunnille, että ne jo tässä vaiheessa sopivat seurakunnan osa-alueen hallinnon järjestämisestä Varpaisjärven seurakunnan alueella. Osa-alueen hallinnolla

mahdollistetaan laajentuneessa Lapinlahden seurakunnassa varpaisjärveläisille seurakunnan jäsenille osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet alueensa seurakunnalliseen toimintaan. Sopimus tulisi voimaan seurakuntien yhdistyessä.

5.2 Laajenevan seurakunnan henkilöstö

Lain evankelis-luterilaisen kirkon viranhaltijasta 5 luvun 34 §:n ensimmäisen momentin mukaan, jos seurakunta liitetään toiseen tai lakkautetaan tai jos seurakunnassa oleva virka tai tehtävä tulee tarpeettomaksi seurakunnan alueen supistumisen vuoksi, sen toistaiseksi voimassa olevassa palvelussuhteessa olevat viranhaltijat ja työntekijät siirretään heille soveltuviin laajentuvan tai uuden seurakunnan taikka asianomaisen seurakuntayhtymän virkoihin tai työsopimussuhteisiin tehtäviin. Pykälän toisen momentin mukaan päätösvallasta lakkauttaa kirkkoherran virka, kun perustetaan uusi seurakunta, säädetään kirkkolaisa. Lakkaavan seurakunnan kirkkoherran virka tai uutta seurakuntaa perustettaessa lakkautettava kirkkoherran virka lakkaa seurakuntajaon muutoksen tullessa voimaan, jolloin viran haltija siirretään laajentuvan tai uuden seurakunnan kappalaisen virkaan. Pykälän kolmannen momentin mukaan siirretyllä viranhaltijalla ja työntekijällä on oikeus saada palvelussuhteeseensa kuuluvat edut sellaisina, etteivät ne siirron ajankohtana ole epäedullisemmat kuin hänelle aikaisemmin kuuluneet vastaavat edut.

Lain evankelis-luterilaisen kirkon viranhaltijasta 5 luvun 35 §:n ensimmäisen momentin mukaan, jos aloite seurakuntajaon muuttamiseksi koskee seurakunnan liittämistä toiseen seurakuntaan kokonaan tai osittain tai seurakuntien lakkauttamista ja uuden seurakunnan perustamista niiden tilalle, kirkkovaltuustojen ja seurakuntaneuvostojen on hyväksyttävä pappien ja muun henkilöstön sijoittamista koskeva sopimus. Jos aloite koskee seurakunnan jakamista alueellisesti tai kielellisesti siten, että perustetaan uusi seurakunta, pappien ja muun henkilöstön sijoittamista koskevan sopimuksen hyväksyy jaettavan seurakunnan kirkkovaltuusto tai seurakuntaneuvosto. Pykälän toisen momentin mukaan päätösvallasta sijoittaa kirkkoherra ja muu pappi säädetään kirkkolaisa. Pykälän kolmannen momentin mukaan järjestelytoimikunta, uusi kirkkoneuvosto tai seurakuntaneuvosto päättää muiden viranhaltijoiden ja työntekijöiden kuin

pappien sijoittamisesta, kun seurakunnat on liitetty yhteen tai lakkautettujen seurakuntien tilalle on perustettu uusi seurakunta, jos sopimusta viranhaltijoiden ja työntekijöiden sijoittamisesta ei ole tehty ennen seurakuntajaon muuttamista koskevan päätöksen voimaantuloa eikä kirkkolaissa toisin säädetä. Päätösvallasta, kun osa seurakunnasta on liitetty toiseen seurakuntaan tai uusi seurakunta on perustettu jakamalla seurakunnat tai seurakunnat kuuluvat eri hiippakuntiin, säädetään kirkkolaissa.

Lainvalmistelutöiden (HE 108/2022 vp.) perusteella sopimuksessa sovitaan toistaiseksi voimassa olevassa palvelussuhteessa olevien viranhaltijoiden ja työntekijöiden siirtämisestä heille soveltuviin laajentuvan Lapinlahden seurakunnan virkoihin tai työsopimussuhteisiin tehtäviin. Toistaiseksi voimassa olevassa palvelussuhteessa olevia tulee kohdella yhdenvertaisesti riippumatta palvelussuhteen laadusta. Siirtämisvelvollisuus ulottuu vain toistaiseksi voimassa olevassa palvelussuhteessa olevaan henkilökuntaan sivutoimiset mukaan lukien, mutta se ei koske sijaisia tai muuta määräaikaista henkilökuntaa. Osa-aikaisia työntekijöitä tulee kohdella päätösmisten viranhaltijoiden ja työntekijöiden kanssa tasapuolisesti.

Kirkkolain 4 luvun 6 §:n 1 momentin mukaan tuomiokapitulin tehtävänä on: 4) päättää seuraavista papin ja lehtorin virkasuhdetta koskevista asioista evankelis-luterilaisen kirkon viranhaltijasta annetussa laissa tai kirkkojärjestyksessä säädetyllä tavalla: e) kirkkoherran viran lakkauttamisesta sekä kirkkoherran viran ja, jos seurakunnat eivät ole tehneet sopimusta muun papin sijoittamisesta ennen kirkkohallituksen päätöstä, pappien sijoittamisesta seurakuntajaon muutoksen yhteydessä. Saman pykälän neljännen momentin mukaan päätöksen 1 momentin 4 kohdan e alakohdassa ja 5 kohdassa tarkoitetuissa asioissa tekee se tuomiokapituli, jonka hiippakuntaan seurakunta tulee kuulumaan. Jos seurakunta jakautuu niin, että osa siitä tulee kuulumaan toiseen hiippakuntaan, päätöksen tekee se tuomiokapituli, jonka hiippakuntaan alue kuului ennen jakautumista. Tuomiokapituli antaa sijoitetulle papille viranhoitomääräyksen.

Varpaisjärven seurakunnassa ja Lapinlahden seurakunnassa on kirkkoherran virat. Varpaisjärven seurakunnan kirkkoherran virka on avoinna eikä siinä ole toistaiseksi voimassa olevassa virkasuhteessa olevaa viranhaltijaa. Tästä johtuen Lapinlahden seurakuntaan ei perusteta kappalaisen virkaa Varpaisjärven seurakunnan lakkautettavan kirkkoherran viran tilalle. Kirkkoherran virkaa määräaikaisessa virkasuhteessa hoitanutta pappia ei siirretä Lapinlahden seurakunnan kappalaisen virkaan. Lapinlahden seurakunnan kirkkoherran virassa on vakituinen viranhaltija ja hän toimii laajenevan seurakunnan kirkkoherrana. Kun kirkkohallitus on tehnyt esitetyn mukaisen päätöksen seurakuntajaon muutoksesta, tuomiokapitulin tulee lakkauttaa Varpaisjärven seurakuntien kirkkoherran virka 1.1.2025 alkaen.

Varpaisjärven seurakunnassa ei ole kappalaisen virkoja tai seurakuntapastorin virkoja. Näin ollen Varpaisjärven seurakunnassa ei ole vakituisissa viroissa pappeja, jotka tulisi sijoittaa laajenevaan seurakuntaan pappien virkoihin.

Varpaisjärven ja Lapinlahden seurakuntien seurakuntaneuvostot voivat tehdä sopimuksen seurakuntien viranhaltijoiden ja työntekijöiden sijoittamisesta Lapinlahden seurakuntaan. Sopimuksessa noudatetaan evankelis-luterilaisen kirkon viranhaltijoista annetun lain 5 luvun 34 ja 35 §:ä. Sopimus voidaan liittää osaksi lausuntoa ja se tulee voimaan samassa yhteydessä kuin kirkkohallituksen päätös.

Sopimusta tehdessä on otettava huomioon, että yhteinen kirkkovaltuusto päättää kirkkolain 3 luvun 9 ja 17 §:n perusteella uuden viran perustamisesta, jos siitä ei ole perussäännössä sovittu toisin. Jos laajenevaan Lapinlahden seurakuntaan on tarvetta seurakuntapastorin viralle, tekee päätöksen tästä Ylä-Savon seurakuntayhtymän yhteinen kirkkovaltuusto. Tuomiokapitulilla ei ole toimivaltaa määrätä seurakuntayhtymää perustamaan seurakuntapastorin viran. Kirkkohallitukseen ei voi aloitetta koskevan päätöstä käsitellessään antaa määräyksiä viran perustamisesta tai perustaa seurakuntapastorin virkaa.

Jos seurakuntaneuvostot eivät ole tee sopimusta ennen seurakuntajaon muuttamista koskevan päätöksen voimaantuloa, päättää järjestelytoimikunta tai uusi seurakuntaneuvosto viranhaltijoiden ja työntekijöiden sijoittamisesta laajenevaan Lapinlahden seurakuntaan.

5.3 Laajenevan seurakunnan seurakuntaneuvoston ja seurakuntayhtymän yhteinen kirkkovaltuuston kokoonpano

Kirkkolain 9 luvun 10 §:n ensimmäisen momentin mukaan, kun kesken vaalikauden tapahtuu seurakuntajaon muutos, seurakunta liittyy seurakuntayhtymään tai eroaa siitä taikka seurakuntayhtymä puretaan, kirkkovaltuusto, yhteinen kirkkovaltuusto ja seurakuntaneuvosto muodostetaan edellisten vaalien tulosten perusteella. Pykälän toisen momentin mukaan ylimääräiset vaalit toimitetaan, jos 1 momentissa tarkoitettu menettely ei ole mahdollinen tai jokin seurakunta vaatii vaaleja. Muutoksen ollessa vähäinen tai jäljellä olevan toimikauden lyhyt kirkkohallitus voi päättää, että ylimääräisiä vaaleja ei toimiteta tai että seurakuntayhtymässä yhteisenä kirkkovaltuustona toimii jakamattoman seurakunnan kirkkovaltuusto tai entinen yhteinen kirkkovaltuusto. Pykälän kolmannen momentin mukaan, jos seurakunta yhdistetään toiseen seurakuntaan, kirkkovaltuuston tai seurakuntaneuvoston jäsenten paikat jaetaan seurakuntien kesken sen mukaan kuin kirkkojärjestyksessä tarkemmin säädetään yhteisen kirkkovaltuuston paikkojen jaosta. Pykälän neljännen momentin mukaan ylimääräisissä seurakuntavaaleissa valittujen toimikausi kestää kulumassa olevan vaalikauden loppuun. Jos vaali toimitetaan vaalikauden viimeisenä vuonna, toimikausi kestää seuraavan vaalikauden loppuun.

Kirkkojärjestyksen 9 luvun 51 §:n ensimmäisen momentin mukaan kirkkovaltuusto, yhteinen kirkkovaltuusto ja seurakuntaneuvosto muodostetaan kirkkolain 9 luvun 10 §:n 1 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa uusia vaaleja toimittamatta edellisten vaalien tuloksen perusteella seuraavasti:

1. kirkkovaltuusto ja yhteinen kirkkovaltuusto edellisten vaalien kirkkovaltuuston ja yhteisen kirkkovaltuuston ehdokaslistojen perusteella;

2. seurakuntaneuvosto edellisten vaalien kirkkovaltuuston ja seurakuntaneuvoston ehdokaslistojen perusteella sen jälkeen, kun yhteinen kirkkovaltuusto on muodostettu.

Pykälän toisen momentin mukaan, jos edellisen vaalin tuloksena muodostuneessa nimisarjassa ollut henkilö ei enää ole vaalikelpoinen, hänen tilalleen uuteen toimielimeen tulee nimisarjassa seuraava. Pykälän kolmannen momentin mukaan, jos yhteisen kirkkovaltuuston ehdokkaita ei ole ollut riittävästi, lisjäsenet määräytyvät seurakuntaneuvoston ehdokaslaistojen perusteella. Pykälän neljännen momentin mukaan vaalilautakunta tai vaalilautakunnat tekevät 1 momentissa tarkoitetun muodostamispäätöksen ja ilmoittavat siitä siten kuin 49 §:ssä säädetään.

Kirkkojärjestyksen 3 luvun 45 §:n kolmannen momentin toisen ja kolmannen virkkeen mukaan jäsenten paikoista annetaan kullekin seurakunnalle ensin kaksi paikkaa tai, jos seurakuntia on enemmän kuin 20, yksi paikka. Muut paikat jaetaan seurakuntien läsnä olevien jäsenten lukumäärien suhteessa.

Kirkkojärjestyksen 9 luvun 48 §:n ensimmäisen momentin mukaan seurakuntaneuvoston puheenjohtaja on kirkkoherra. Muita jäseniä valitaan seurakunnan läsnä olevien jäsenten lukumäärän mukaan seuraavasti:

Seurakunnan jäsenmäärä	Seurakuntaneuvoston jäsenmäärä
2 000 tai vähemmän	8
2 001–4 000	10
4 001–10 000	12
10 001–20 000	14
yli 20 000	16

Mikäli Varpaisjärven ja Lapinlahden seurakunnat yhdistyvät vuoden 2025 alusta, eikä kumpikaan seurakunta vaadi ylimääräisiä seurakuntavaaleja, voidaan Ylä-Savon seurakuntayhtymän yhteinen kirkkovaltuusto ja laajenevan Lapinlahden seurakuntaneuvosto muodostaa edellisten eli vuoden 2022 seurakuntavaalien tulosten perusteella.

5.4 Laajenevan seurakunnan talous, omaisuus ja velat

Kirkkolain 2 luvun 15 §:n mukaan, jos seurakunta yhdistetään toiseen seurakuntaan tai perustettavaan uuteen seurakuntaan, myös sen omaisuus, velat ja muut vastaavat sitoumukset siirtyvät. Jos seurakunnat tulevat kuulumaan seurakuntayhtymään, omaisuuden jakoa koskevat määräykset otetaan seurakuntayhtymän perussääntöön.

Ylä-Savon seurakuntayhtymän 1.1.2024 voimaan tulleen perussäännössä määrätään seuraavaa: "Seurakuntien omaisuus, varat ja velvoitteet siirtyvät tämän perussäännön voimaantulopäivänä seurakuntayhtymälle. Kirkkolain 3 luvun 12 §:n mukaisena siirtyvän omaisuuden saantokirjana toimii tämän perussäännön liitteenä oleva omaisuusluettelo."

Koska Varpaisjärven ja Lapinlahden seurakunnat kuuluvat samaan seurakuntayhtymään seurakuntajaon muutoksella ei ole vaikutusta niiden omaisuuteen. Perussäännön mukaan seurakuntien omaisuus varat ja velvoitteet ovat siirtyneet seurakuntayhtymälle 1.1.2024 alkaen. Näin ollen Varpaisjärven seurakunnalla ei ole seurakuntaliitoksen yhteydessä siirtyvää omaisuutta, varoja tai velvoitteita.

Seurakuntien yhdistyttyä seurakuntayhtymän perussääntöä on siltä osin muutettava noudattaen kirkkolain 3 luvun 13 §:ää. Hallituksen esityksessä (108/2022 vp.) todetaan: "Kun perussäännön muutokseen ei liity seurakuntayhtymän alueen muutoksia, muutoksesta päättäisi seurakuntayhtymän yhteinen kirkkovaltuusto".

Varpaisjärven seurakunnan liittäminen Lapinlahden seurakuntaan ei laajenna tai supista Ylä-Savon seurakuntayhtymän aluetta, joten päätöksen perussäännön muuttamisesta tekee Ylä-Savon seurakuntayhtymän yhteinen kirkkovaltuusto.

Selvityksen ja seurakuntayhtymästä saatujen tietojen mukaan Varpaisjärven ja Lapinlahden seurakuntien yhdistyessä menettää laajeneva Lapinlahden seurakunta 50 000 euron perusosan. Il-

man minkäänlaista kompensatiota yhdistynyt seurakunta menettää vuoden 2025 talousarviossa 64 752 euroa verrattuna vuoden 2024 talousarvioon. Tämä määräraha menetys olisi perusteltua kompensoida ainakin osittain.

Selvityksessä todetussa 50 000 euron perusosan menetyksessä on kyse Varpaisjärven seurakunnalle jaettavasta toimintamäärärahan perusosasta. Vastaava perusosa maksetaan jokaiselle seurakuntayhtymän seurakunnalle. Tämän lisäksi seurakunnat ovat saaneet seurakuntakohtaisesti määräytyvän euroa/jäsen osuuden, joka Varpaisjärvellä on ollut muita seurakuntia suurempi.

Selvityksessä todetaan, että seurakuntayhtymässä on alustavasti suunniteltu yhdistyneelle seurakunnalle 30 000 euron kompensatiota vuodelle 2025. Seurakuntayhtymästä saatujen laskelmien mukaan kompensatio vaikuttaisi siten, että yhdistynyt seurakunta menettää vuoden 2025 talousarviossa 41 347 euroa verrattuna vuoden 2024 talousarvioon. Selvityksen mukaan tämä toimintamäärärahojen pieneneminen voitaisiin kompensoida henkilöstömäärän vähentämisellä luonnollisen poistuman kautta.

5.5 Laajenevan seurakunnan nimi

Kirkkolain 2 luvun 12 §:n mukaan seurakunnan nimi voidaan muuttaa seurakuntajaon muuttamisessa sovellettavaa menettelyä noudattaen. Hallituksen esityksen (HE 108/2022 vp, s. 62) pykäläkohtaisessa perustelussa todetaan, että seurakunnan nimestä päätetään pääsääntöisesti seurakuntajaon muutoksen yhteydessä.

Kirkkojärjestyksen 2 luvun 2 §:n kolmannen momentin mukaan tuomiokapitulin on tarvittaessa hankittava seurakunnan nimestä Kotimaisten kielten keskuksen lausunto, jos suunniteltu nimi ei ole ollut aiemmin seurakunnan nimenä tai jos nimen asianmukaisuus on muutoin syytä tarkistaa.

Selvittäjä ehdottaa laajenevan seurakunnan nimeksi Lapinlahden Varpaisjärven seurakunta. Tuomiokapituli on pohtinut muina nimivaihtoehtoina myös seuraavia: Lapinlahden seurakunta, Lapinlahden ja Varpaisjärven seurakunta tai Lapinlahden-Varpaisjärven seurakunta.

Kuopion hiippakunnan tuomiokapituli pyysi 27.10.2023 Kotimaisten kielten keskukselta lausuntoa seurakunnan nimestä. Kotimaisten kielten keskus antoi 31.10.2023 lausuntonsa (Liite). Lausunnossa todetaan seurakunnan nimestä muun muassa seuraavaa:

”Kunnan nimi osana seurakunnan nimeä

Seurakunnan nimen on tärkeä kertoa, että nimen kohteena on juuri seurakunta. Hyvä nimi välittää lisäksi tietoa siitä, millä alueella seurakunta toimii. Yleensä seurakunnan nimi suositetaan muodostamaan niin, että siihen sisältyy kunnan tai kunnan osan nimi, jolloin nimi kertoo seurakunnan sijainnin yksiselitteisesti. Jos yhdistyvät seurakunnat eivät halua valita jommankumman yhdistyvän seurakunnan nimeä yhteiseksi nimeksi, mahdollista on käyttää nimessä rinnan kahta paikannimeä.

Nimiehdotus Lapinlahden Varpaisjärven seurakunta ja muut pohditut nimivaihtoehdot

Nyt ehdotettu nimi *Lapinlahden Varpaisjärven seurakunta* täyttää paikantavuuden kriteerin. Tällaista rakennetta (määrite *Lapinlahden* varsinaisen paikannimen edellä) on vanhastaan käytetty kertomaan tarkemmin, mistä kohteesta on kyse. Esimerkiksi *Tuusulan Jokela* (taajama) on tarkempi ilmaus kuin pelkkä *Jokela*. Vastaava ilmaus entisten kuntien nimissä olisi esimerkiksi *Joensuun Eno* tai *Joensuun Enon pitäjä*. Yleensä puhutaan kuitenkin vain *Enosta* tai *Enon pitäjästä*. Tällaiset määritteelliset ilmaukset ovatkin usein luonteeltaan tilapäisiä ja niitä käytetään vain tarvittaessa. Nimi ei myöskään pelkästään kuultuna eroa nimiasusta *Lapinlahden–Varpaisjärven seurakunta*, joten nimestä näkyisi todennäköisesti käytössä erilaisia kirjoitusasuja.

Tuomiokapitulin pohtimat muut nimivaihtoehdot *Lapinlahden seurakunta*, *Lapinlahden ja Varpaisjärven seurakunta* sekä *Lapinlahden-Varpaisjärven seurakunta* ovatkin rakenteeltaan seurakuntien nimissä tavallisempia ja helpompia hahmottaa. Ne toimisivat siksi seurakunnan nimenä paremmin. Jälkimmäisessä nimessä erisnimen välissä tulee oikeinkirjoitussuosituksen mukaisesti olla ajatusviiva (pitkä viiva) ja molemmat pai-

kannimet taipuvat. Viivan sisältävä nimi voi kuitenkin olla käytössä hankalampi, ja näyttääkin siltä, että viivan sisältäviä seurakuntien nimiä käytetään nykyisin usein oikeinkirjoitussuositusten vastaisesti.

Tuomiokapitulin pohtimista vaihtoehdoista nimi *Lapinlahden seurakunta* olisi yksinkertaisin ja helpoin käyttää. Nimi myös noudattaisi kuntaliitoksessa muodostunutta kunnan nimeä *Lapinlahti*.

Suositus

Kotimaisten kielten keskus suosittaa uuden seurakunnan nimeksi ensisijaisesti nimeä *Lapinlahden seurakunta*. Mahdollisia ovat myös nimet *Lapinlahden ja Varpaisjärven seurakunta* tai *Lapinlahden–Varpaisjärven seurakunta*."

Yhdistyvän seurakunnan nimenä olisi Kotimaisten kielten keskuksen ensisijaisen suosituksen mukaisesti Lapinlahden seurakunta.

6. Muutosprosessi kulku

6.1 Seurakuntalaisille tiedottaminen ja kannanottojen ilmaiseminen

Kirkkolain 2 luvun 14 §:n 2 momentin mukaan kirkkoneuvoston tai seurakuntaneuvoston on viipymättä ilmoitettava aloitteesta noudattaen, mitä julkisista kuulutuksista 10 luvun 28 §:ssä ja kirkkojärjestyksessä säädetään.

Kirkkolain 2 luvun 14 §:n 3 momentin mukaan seurakunnan jäsenille on varattava mahdollisuus jättää aloitteesta kannanotto tuomiokapitulille 14 päivän kuluessa aloitetta koskevan kuulutuksen julkaisemisesta.

Kirkkolain 10 luvun 28 §:n mukaan seurakunnan jäsenten tietoon saatettava kuulutus pidetään nähtävänä yleisessä tietoverkossa, jollei muuta säädetä tai salassapitoa koskevista säännöksistä

muuta johdu. Kuulutusten on oltava yleisessä tietoverkossa 14 vuorokautta, jollei asian luonteesta muuta johdu. Kuulutuksen sisältämät henkilötiedot on poistettava tietoverkosta edellä mainitun ajan kuluttua.

Kirkkojärjestyksen 10 luvun 2 §:n ensimmäisen momentin mukaan sen lisäksi, mitä kirkkolaissa säädetään julkisista kuulutuksista, kuulutuksesta on ilmoitettava paikkakunnalla yleisesti leviävässä sanoma-, paikallis- tai seurakuntalehdessä tai vastaavassa sähköisessä julkaisussa. Ilmoituksessa julkaistaan lehdessä kuulutuksen aihe ja pääsisältö. Julkaistavaksi säädetty kuulutus on julkaistava kokonaisuudessaan. Pykälän toisen momentin mukaan, jos kuulutus koskee useita seurakuntia, se on julkaistava niistä jokaisessa.

Varpaisjärven ja Lapinlahden sekä Iisalmen, Nilakan ja Sonkajärven seurakuntien seurakuntaneuvostojen on edellä mainittuja säännöksiä noudattaen viipymättä ilmoitettava julkisella kuulutuksella tuomiokapitulin aloitteesta seurakunnan kotisivuilla (julkisessa tietoverkossa) ja paikkakunnalla yleisesti leviävässä sanoma- tai paikallislehdessä tai vastaavassa sähköisessä julkaisussa. Lisäksi aloitteesta on hyvä tiedottaa seurakuntayhtymän verkkosivuilla ja omassa tiedotuslehdessä. Sekä tietoverkossa julkaistuissa että lehdessä julkaistuissa kuulutuksissa seurakunnan jäsenille on varattava mahdollisuus jättää aloitteesta kannanotto tuomiokapitulille 14 päivän kuluessa aloitetta koskevan kuulutuksen julkaisemisesta.

6.2 Työntekijöiden kuuleminen, sopimus henkilöstön sijoittamisesta ja yhteistoimintamenettely

Kummankin seurakunnan työntekijöille tulee järjestää tilaisuus keskustella seurakuntien yhdistymisestä. Tilaisuudet suositellaan järjestettävän yhteistyössä seurakunnan ja tuomiokapitulin kanssa. Muistio tilaisuudessa läsnäolleista ja tilaisuuden kulusta liitetään seurakuntaneuvoston lausuntoon.

Lapinlahden ja Varpaisjärven seurakuntien seurakuntaneuvostot voivat tehdä sopimuksen henkilöstön sijoittamisesta, kuten aiemmin on mainittu. Sopimuksen teossa tulee noudattaa Kirkon yhteistoimintasopimuksessa sovittuja menettelyjä (Kirkon virka- ja työehtosopimuksen liite 10). Virkojen perustamisesta päättää kuitenkin yhteinen kirkkovaltuusto.

Jos seurakuntaneuvostot eivät tee sopimusta ennen kirkkohallituksen päätöksen voimaantuloa, henkilöstön sijoittamisesta päättää järjestelytoimikunta tai uusi seurakuntaneuvosto.

Tuomiokapituli suosittaa sopimuksen tekemistä. Tehty sopimus voidaan liittää seurakuntien lausuntojen liitteeksi.

6.3 Seurakuntaneuvostojen kuuleminen

Kirkkojärjestyksen 2 luvun 2 §:n 2 momentin mukaan tuomiokapitulin on kuultava aloitteesta, selvityksestä ja seurakunnan jäsenen kannanotosta niiden seurakuntien ja seurakuntayhtymien kirkkovaltuustoja, seurakuntaneuvostoja ja yhteisiä kirkkovaltuustoja, joita ehdotettu muutos koskee.

Tuomiokapituli tulee kuulemaan aloitteesta, selvityksestä ja tuomiokapitulille mahdollisesti toimitetuista seurakunnan jäsenten kannanotoista Lapinlahden seurakunnan seurakuntaneuvostoa ja Varpaisjärven seurakunnan seurakuntaneuvostoa.

Lisäksi tuomiokapituli tulee kuulemaan aloitteesta, selvityksestä ja tuomiokapitulille mahdollisesti toimitetuista seurakunnan jäsenten kannanotoista Iisalmen seurakunnan seurakuntaneuvostoa, Nilakan seurakunnan seurakuntaneuvostoa ja Sonkajärven seurakunnan seurakuntaneuvostoa.

Seurakuntien seurakuntaneuvostot toimittavat lausuntonsa kirkkojärjestyksen 3 luvun 50 §:n perusteella Ylä-Savon seurakuntayhtymän kirkkovaltuustolle, joka toimittaa ne oman lausuntonsa liitteenä tuomiokapitulille.

Tuomiokapituli lähettää kuulemispyynnöt sen jälkeen, kun seurakuntalaisille on varattu mahdollisuus kannanottojen lausumiseen ja saadut kannanotot on saatu käsiteltyä.

6.4 Yhteisen kirkkovaltuuston kuuleminen

Kirkkojärjestyksen 2 luvun 2 §:n 2 momentin mukaan tuomiokapitulin on kuultava aloitteesta, selvityksestä ja seurakunnan jäsenen kannanotosta niiden seurakuntien ja seurakuntayhtymien kirkkovaltuustoja, seurakuntaneuvostoja ja yhteisiä kirkkovaltuustoja, joita ehdotettu muutos koskee.

Kirkkojärjestyksen 3 luvun 50 §:n mukaan seurakuntaneuvostolle on varattava tilaisuus antaa lausunto ennen kuin yhteinen kirkkovaltuusto tekee päätöksen asiassa, joka koskee: 5) seurakuntajaon muuttamista.

Tuomiokapitulin tulee kuulemaan aloitteesta, selvityksestä ja seurakuntalaisten kannanotoista Ylä-Savon seurakuntayhtymän kirkkovaltuustoa. Seurakuntien seurakuntaneuvostoille on varattava tilaisuus antaa aloitteesta lausunto ennen kuin yhteinen kirkkovaltuusto antaa tuomiokapitulille lausuntonsa. Asian nopeuttamiseksi tuomiokapituli tulee lähettämään kuulemispyynnön aloitteesta, selvityksestä ja seurakuntalaisten kannanotoista kaikille Ylä-Savon seurakuntayhtymään kuuluville seurakunnille. Seurakuntaneuvostojen tulee toimittaa omat lausuntonsa yhteiselle kirkkovaltuustolle.

Ylä-Savon seurakuntayhtymän tulee lähettää oma lausuntonsa tuomiokapitulille ja liittää lausuntoonsa seurakuntien antamat lausunnot ja asiakirjat. Jos joku yhtymän seurakunnan seurakuntaneuvosto ei anna lausuntoa, asia voidaan ratkaista ilman sitä.

Tuomiokapituli lähettää kuulemispyynnön sen jälkeen, kun seurakuntalaisille on varattu mahdollisuus kannanottojen lausumiseen ja saadut kannanotot on saatu käsiteltyä.

6.5 Sopimus seurakunnan osa-aluehallinnosta

Lapinlahden ja Varpaisjärven seurakunnat voivat tehdä sitovan sopimuksen laajenevan seurakunnan osa-alueen hallinnon järjestämisestä jo tässä vaiheessa. Sopimus tulee voimaan samaan aikaan kuin kirkkohallituksen päätös seurakuntajaon muuttamisesta. Sopimuksella turvattaisiin seurakunnan tehtävän toteutuminen Varpaisjärvellä ja alueella asuvien jäsenten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet. Varpaisjärven osa-aluehallintoa hoitaisi oma toimielin (johtokunta), jonka jäsenet tai osa heistä valittaisiin sopimuksen mukaisesti varpaisjärveläisistä. Toimielimen puheenjohtajalle ja johtavalle papille voidaan hallintosäännössä antaa läsnäolo- ja puheoikeus seurakuntaneuvoston kokouksessa.

Jos Lapinlahden ja Varpaisjärven seurakuntien seurakuntaneuvostot solmivat sopimuksen tässä vaiheessa, voidaan sopimus liittää seurakuntien antamiin lausuntoihin.

6.6 Järjestelytoimikunnan asettaminen

Kirkkolain 2 luvun 16 §:n 1 momentin mukaan, kun kirkkohallitus on päättänyt seurakuntajaon muuttamisesta, jolla perustetaan uusi seurakunta tai jolla seurakuntia yhdistetään, tuomiokapitulit on viipymättä asetettava järjestelytoimikunta, joka toimii siihen saakka, kun seurakunnalla on kirkkovaltuusto ja kirkkoneuvosto tai seurakuntaneuvosto.

Kirkkolain 2 luvun 16 §:n 2 momentin mukaan järjestelytoimikunnan tehtävänä on edustaa uutta tai laajentuvaa seurakuntaa sekä huolehtia sen hallinnon järjestämisestä. Järjestelytoimikunta päättää seurakunnan tuloveroprosentista ja muista seurakunnan toiminnasta aiheutuvista välttämättömistä ja kiireellisistä toimenpiteistä.

Kirkkolain 2 luvun 16 §:n 3 momentin mukaan järjestelytoimikuntaan sovelletaan muutoin, mitä kirkkoneuvostosta tai seurakuntaneuvostosta säädetään.

Kirkkojärjestyksen 2 luvun 7 §:n 1 momentin mukaan tuomiokapituli määrää järjestelytoimikuntaan puheenjohtajaksi uuden tai laajenevan seurakunnan kirkkoherran sekä muut jäsenet ja näille henkilökohtaiset varajäsenet. Jäsenten ja varajäsenten tulee olla vaalikelpoisia seurakuntajaon muutoksen kohteena olevan seurakunnan luottamustoimeen. Järjestelytoimikunnan jäsenmäärä puheenjohtaja mukaan lukien määräytyy seurakuntien läsnä olevien jäsenten lukumäärän perusteella seuraavasti:

Seurakuntien jäsenmäärä	Järjestelytoimikunnan jäsenmäärä
20 000 tai alle	9
20 001–30 000	11
30 001–40 000	13
yli 40 000	15

Kirkkojärjestyksen 2 luvun 7 §:n 2 momentin mukaan järjestelytoimikunta muodostetaan siten, että tuomiokapituli määrää seurakuntien kirkkoneuvostojen tai seurakuntaneuvostojen ehdotusten perusteella jokaisesta seurakunnasta yhden jäsenen ja jakaa muut paikat seurakuntien läsnä olevien jäsenten lukumäärien suhteessa.

Kirkkolain 9 luvun 8 §:n mukaan jollei erityisestä syystä muuta johdu, tulee kirkollisessa toimielimessä olla sekä naisia että miehiä kumpiakin vähintään 40 prosenttia lukuun ottamatta kirkolliskokousta, hiippakuntavaltuustoa, tuomiokapitulia, kirkkovaltuustoa, yhteistä kirkkovaltuustoa ja seurakuntaneuvostoa.

Tuomiokapituli asettaa järjestelytoimikunnan kirkkohallituksen päätettyä seurakuntajaon muuttamisesta. Järjestelytoimikunnan tehtävistä ja kustannuksista sekä uuden ja laajenevan seurakunnan hallinnon järjestämisestä säädetään edellä mainittujen säännösten lisäksi kirkkojärjestyksen 2 luvun 8–10 §:ssä.

7. Tuomiokapitulin aloite

7.1 Aloitteen tekijä ja seurakuntajaon muuttaminen

Kirkkolain 2 luvun 14 §:n 1 momentin mukaan aloitteen seurakuntajaon muuttamiseksi voi tehdä seurakunnan kirkkovaltuusto tai seurakuntaneuvosto sekä tuomiokapituli tai piispa. Jos seurakuntajaon muutostarve johtuu kuntajaon muutoksesta tai koskee muuta kuin suomenkielistä, ruotsinkielistä tai kaksikielistä seurakuntaa, asian voi panna vireille myös kirkkohallitus.

Rakennemuutoksen prosessi on käynnistynyt tuomiokapitulin selvitystyön pohjalta ja tuomiokapituli tekee aloitteen seurakuntarakenteen muuttamisesta. Varpaisjärven kunta on vuonna 2011 yhdistetty Lapinlahden kuntaan, joten rakennemuutos ei liity kuntarakenteen muutokseen.

Kuopion hiippakunnan tuomiokapituli esittää aloitteenaan Varpaisjärven ja Lapinlahden seurakuntien seurakuntajaon muuttamista siten, että Varpaisjärven seurakunta lakkaa sen liittyessä Lapinlahden seurakuntaan 1.1.2025 alkaen. Yhdistyneen seurakunnan nimenä on Lapinlahden seurakunta.

7.2 Liitosprosessin tarpeellisuus ja perustelut aloitteelle

Kirkkojärjestyksen 2 luvun 1 §:n 1 momentin toisen virkkeen mukaan aloite on perusteltava ja siihen on liitettävä asian arvioimiseksi tarpeellinen selvitys.

Kirkkojärjestyksen 2 luvun 2 §:n 1 momentin mukaan tuomiokapituli voi määrätä yhden tai useamman selvittäjän valmistelemaan seurakuntajaon muuttamista tai seurakuntayhtymän perustamista, muuttamista taikka lakkauttamista ja tekemään siitä ehdotuksen. Selvittäjällä on oikeus tutkia seurakuntien ja seurakuntayhtymien toimintaa, hallintoa ja taloutta koskevia asiakirjoja sekä saada niiden viranomaisilta apua tehtävänsä suorittamiseen. Selvittäjä antaa tuomiokapitulille ehdotuksensa ja selvityksessä kertyneet asiakirjat.

Tuomiokapituli on teettänyt aloitetta varten selvityksen. Selvittäjä on toimittanut tuomiokapitulille selvityksensä ja selvityksessä kertyneet asiakirjat. Lisäksi valmistelussa on käytetty tuomiokapitulilla muutoin olevaa tietoa kuten Varpaisjärven ja Lapinlahden piispantarkastusten asiakirjoja, seurakuntayhtymältä saatuja päivitettyjä tietoja ja kirkon tilastopalvelun tietoja. Selvityksen, sen liitteiden ja muualla tavoin hankittujen tiedon perusteella on edellä kuvattu menynyttä, nykyisyyttä ja ennakoitu tulevaisuutta. Näiden pohjalta on muodostunut kuva muutoksen tarpeellisuudesta, mahdollisesta toteuttamistavasta sekä muutoksen vaikutuksista. Lisäksi on tarkasteltu muutosprosessin etenemistä.

Selvitys ja selvittäjän tuomiokapitulille toimittamat selvityksessä kertyneet asiakirjat ovat aloitteen liitteenä. Lisäksi liitteenä ovat seurakuntayhtymästä saadut päivitettyjä tietoja sisältävät asiakirjat sekä Kotimaisten kielten keskuksen lausunto.

Kirkkolain 2 luvun 13 §:n 1 momentin mukaan seurakuntajakoa voidaan muuttaa, jos muutos on kirkon tehtävän toteuttamisen kannalta tarkoituksenmukainen ja muutos parantaa seurakuntien tai seurakuntayhtymän toimintakykyä, toiminnan taloudellisuutta tai seurakuntalaisten kielellisten oikeuksien toteutumista.

Tuomiokapituli perustelee aloitetta seurakuntajaon muuttamisesta "Varpaisjärven seurakunta lakkaa sen liittyessä Lapinlahden seurakuntaan 1.1.2025" seuraavasti:

Varpaisjärven ja Lapinlahden seurakuntajaon muutos on kirkon tehtävän toteuttamisen kannalta tarkoituksenmukainen ja muutos parantaa seurakuntien toimintakykyä ja toiminnan taloudellisuutta sekä Ylä-Savon seurakuntayhtymän toiminnan taloudellisuutta.

Selvitystyön yhteydessä on käynyt selväksi, että Varpaisjärven ja Lapinlahden seurakuntaneuvostot eivät tule tekemään aloitetta seurakuntajaon muuttamiseksi, vaikka Varpaisjärven seurakunnan edellytykset toimia itsenäisenä seurakuntana ovat oleellisesti heikentyneet. Lapinlahden seurakunnalla ei olisi tarvetta seurakuntaliitokseen tässä vaiheessa.

Kaikki selvitystyössä esille tulleet faktat puoltavat seurakuntien yhdistämistä. Varpaisjärven seurakunnan jatkaminen itsenäisenä paikallisseurakuntana Ylä-Savon seurakuntayhtymässä ei ole kirkon tehtävän toteutumisen kannalta tarkoituksenmukaista johtuen Varpaisjärven seurakunnan yksisarjaisuudesta ja siitä johtuvasta toiminnan haavoittuvuudesta. Seurakuntien yhdistyminen tukee kirkon tehtävän toteuttamista pitkällä aikavälillä sekä Varpaisjärvellä, että Lapinlahdella. Yhdistyminen parantaa seurakuntien ja seurakuntayhtymän toimintakykyä ja toiminnan taloudellisuutta. Mikäli Varpaisjärvi jatkaisi edelleen itsenäisenä seurakuntana, se vaatisi selkeästi enemmän toimintamäärärahoja/seurakunnan jäsen kuin muissa seurakuntayhtymän seurakunnissa. Myös sekä Varpaisjärven että Lapinlahden seurakuntien varsin nopeasti toteutunut jäsenmäärän väheneminen ja arviot jäsenmäärän edelleen nopeutuvasta vähenemisestä puoltavat seurakuntien yhdistymistä.

Tuomiokapitulin arvion mukaan seurakuntarakenteen muutos antaa nykyistä paremmat edellytykset seurakuntatoiminnan turvaamiseen Varpaisjärven ja Lapinlahden seurakuntien alueella. Varpaisjärven seurakunta ja Lapinlahden seurakunta ovat saman kunnan alueella. Liitoksessa muodostuu yhtenäinen seurakunta, jossa luottamushenkilöt toimivat yhtenäisen seurakunnan luottamushenkilöinä. Seurakunnan palveluksessa olevat tekevät työtään koko seurakunnan alueella palvellen sekä lapinlahtelaisia että varpaisjärveläisiä. Laajenevalla seurakunnalla voi olla Varpaisjärvellä toteutettavaa seurakuntatyötä varten osa-aluehallinto sekä nimetyt työntekijät. Alueellinen toimielin ja toiminta voivat tukea varpaisjärveläisen identiteetin säilymistä.

Varpaisjärven seurakunta ei ole viimeisten vuosien aikana pystynyt toteuttamaan toimintaansa saamiensa taloudellisten raamien puitteissa, vaikka seurakunta on saanut toimintamäärärahaa euroa/seurakuntalainen enemmän kuin muut yhtymän seurakunnat. Vuoden 2024 osalta seurakunta on tehnyt talousarvionsa yli annetun talousarvioraamin. Koska seurakunta saa muita yhtymäseurakuntia suurempaa toimintamäärärahaa euroa/seurakuntalainen, seurakunnan talous on riippuvainen yhtymän muiden seurakuntien suopeudesta.

Koko seurakuntayhtymän taloudellinen tilanne on ollut haastava koko seurakuntayhtymän ole-massaoloajan. Ylijäämäisiä tilinpäätöksiä on 12 vuoden aikana ollut neljä ja alijäämäisiä kahdek-san. Ylijäämät selittyvät niin sanotuilla satunnaisilla tuotoilla. Ennusteen mukaan kirkollisvero-tuotot kasvavat vuoteen 2025 asti, jonka jälkeen ne kääntyisivät laskuun. Verotulojen vaatima-ton kasvu ja väheneminen merkitsevät taloustilanteen heikkenemistä, koska toimintakulut kas-vavat vuosittain. Yhtymän talouden heikkenemisellä on suora yhteys myös Varpaisjärven seu-rakunnan toimintaan ja kirkon tehtävän toteuttamiseen. Toimintamäärärahojen karsiminen hei-kentää entisestään Varpaisjärven seurakunnan toimintakykyä ja toiminnan taloudellisuutta. Varpaisjärven seurakunnassa henkilöstömäärää joudutaan vähentämään nykyisestä eikä toimin-nan järjestämiseen ole määrärahoja. Seurakunnan on vaikea toteuttaa kirkon tehtävää, jos sillä ei ole tähän riittäviä henkilöresursseja eikä toiminnan toteuttamiseen tarvittavia varoja.

Seurakuntajaon muutos parantaa seurakuntayhtymän toimintakykyä ja toiminnan taloudelli-suutta, koska se tuo jonkin verran taloudellista säästöä seurakuntayhtymälle. Seurakuntaliitos tasapainottaa Ylä-Savon seurakuntayhtymään kuuluvien eri seurakuntien tilannetta, kun tarkas-tellaan toimintamäärärahan suuruutta euroa/seurakuntalainen. Nykyisellä rahanjakomallilla laa-jenevan Lapinlahden seurakunnan asema heikkenee jonkin verran taloudellisesti, kun vertailu-kohteena ovat Varpaisjärven ja Lapinlahden seurakuntien vuodelle 2024 myönnetyt määrära-haraamit ja alustavat laskennat laajenevan seurakunnan määräraharahasta vuodelle 2025.

Tuomiokapituli pitää tärkeänä, että laajenevan Lapinlahden seurakunnan toiminta turvataan liittymistä seuraavina vuosina. Säännöllinen jumalanpalveluselämä ja muukin seurakunnallinen toiminta tulee turvata liitosseurakunnissa järjestämällä jumalanpalvelukset säännöllisesti sekä Varpaisjärven että Lapinlahden kirkoissa. Tämä on syytä ottaa huomioon tarkoituksenmukai-sella tavalla ja taloudelliset realiteetit tiedostaen myös työvoiman kohdentamisessa.

Tuomiokapituli toteaa seuraavaa: Varpaisjärven ja Lapinlahden seurakuntien yhdistäminen turvaisi parhaiten kirkon tehtävän toteuttamisen Varpaisjärven ja Lapinlahden seurakunnissa. Yhdistyminen parantaisi parhaiten seurakunnan toimintakykyä ja toiminnan taloudellisuutta sekä Varpaisjärvellä että Lapinlahdella, kun yhdistymisen seurauksena syntyisi keskikokoinen seurakunta, jolla olisi kohtuulliset henkilöstö- ja muut toimintaresurssit ja joka ei olisi alueellisesti niin suuri, että sen suuruus haittaisi seurakunnan perustehtävän hoitamista. Talouden kiristytessä suurempi toimintayksikkö antaisi myös tarvittaessa paremmat mahdollisuudet tehdä säästötoimenpiteitä. Yhdistyminen parantaisi parhaiten myös seurakuntayhtymän toimintakykyä ja toiminnan taloudellisuutta.

Tuomiokapituli perustelee laajenevan seurakunnan nimen säilymistä Lapinlahden seurakunta seuraavasti: Kotimaisten kielten keskus suosittelee seurakunnan nimeksi Lapinlahden seurakuntaa, koska se on yksinkertaisin ja helpoin käyttää. Seurakunnan nimi paikantaa seurakunnan Lapinlahden kuntaan. Kaksiosainen nimi on käytännössä koettu parissa vuodessa ongelmalliseksi ja aiheuttavan sekaannusta, koska seurakunnan puhuttelunimeksi muotoutuu lyhyemmäksi. Kaksiosainen nimi myös ylläpitää seurakunnassa tarpeetonta kahtiajakoa. Varpaisjärven alue ei häviä, vaikka seurakunnan nimessä ei tätä mainita.

Varpaisjärveläisten identiteetin säilyminen tulee ottaa muulla tavoin huomioon seurakunnan toiminnassa. Yksi vaihtoehto tähän on osa-alue hallinnon perustaminen Varpaisjärven alueelle ja nimetä osa-alue esimerkiksi Varpaisjärven kappeliksi, alueseurakunnaksi tai toimintapiiriksi.

Edellä esitetyn perusteella voidaan todeta, että Varpaisjärven seurakunnan liittäminen Lapinlahden seurakuntaan on kirkon tehtävän toteuttamisen kannalta tarkoituksenmukainen ja muutos parantaa Varpaisjärven ja Lapinlahden seurakuntien ja Ylä-Savon seurakuntayhtymän toimintakykyä ja taloudellisuutta.

7.3 Aloite seurakuntarakenteen muuttamiseksi

Tuomiokapituli tekee kirkkohallitukselle seuraavan sisältöisen aloitteen Varpaisjärven seurakunnan ja Lapinlahden seurakunnan seurakuntajaon muuttamiseksi.

1. Varpaisjärven seurakunta lakkaa sen liittyessä Lapinlahden seurakuntaan 1.1.2025 lukien niin, että seurakunnan alueena on nykyisen Lapinlahden kunnan alue. Laajenevan seurakunnan nimenä on Lapinlahden seurakunta.
2. Ylä-Savon seurakuntayhtymän yhteinen kirkkovaltuusto muodostetaan 1.1.2025 lukien syksyllä 2022 pidettyjen seurakuntavaalien tulosten perusteella siten, että jäsenten paikoista annetaan kullekin seurakunnalle ensin kaksi paikkaa. Muut paikat jaetaan seurakuntien läsnä olevien jäsenten lukumäärien suhteessa.
3. Lapinlahden seurakunnan seurakuntaneuvosto muodostetaan 1.1.2025 lukien syksyllä 2022 pidettyjen seurakuntavaalien tulosten perusteella siten, että jäsenten paikoista annetaan kummallekin seurakunnalle ensin kaksi paikkaa. Muut paikat jaetaan seurakuntien läsnä olevien jäsenten lukumäärien suhteessa.
4. Kirkkohallitus määrää, että päätöksen edellyttämiin täytäntöönpanotoimenpiteisiin on asianomaisten ryhdyttävä hyvissä ajoin ennen päätöksen voimaantuloa mahdollisista valituksista huolimatta.

Jari Jolkkonen

Piispa

Riikka Ryökäs

Lakimiesasessori

Aloitteen liitteet:

1. Timo Korhonen: Seurakuntajakoa koskeva selvitys
2. Selvityksen liitteet
 - 2.1. Varpaisjärven ja Lapinlahden seurakuntien sekä Ylä-Savon seurakuntayhtymän seurakuntien jäsenmäärät ja jäsenennuste
 - 2.2. Varpaisjärven ja Lapinlahden seurakuntien sekä Ylä-Savon seurakuntayhtymän talousluvut
 - 2.3. Ylä-Savon seurakuntayhtymän kiinteistöt ja henkilöstö
 - 2.4. Varpaisjärven seurakunnan toiminnallinen katsaus
3. Ylä-Savon seurakuntayhtymän joulukuussa 2023 toimittamat asiakirjat
4. Muistio informointi- ja keskustelutilaisuudesta 31.5.2023
5. Uutinen informaatiotilaisuudesta Iisalmen Sanomat ja Matti ja Liisa -lehdissä ja uutisen oikaisu
6. Kotimaisten kielten keskuksen lausunto 31.10.2023
7. Lapinlahden ja Varpaisjärven seurakuntien palvelussuhteet ja täyttöasteet vuonna 2023